

Transcription by Joop van Waarden, version 3, June 2026, S.E. & O. Corrections are based on a comparison, powered by Anthropic Claude Opus 4.8, of version 2 of the transcription (dated 11 July 2017) with the TEI-XML edition of MGH AA8, now available in openMGH <https://www.mgh.de/de/mgh-digital/openmgh/verfuegbare-baende>. Corrections (no more than two: 2.75 and 9.26) have been made to the running text and are accounted for in the footnotes.

MGH AA 8

GAI SOLLII APOLLINARIS SIDONII CARMINA

Recensuit et emendavit Christianus Luetjohann

Berolini MDCCCLXXXVII

CARMEN I

PRAEFATIO IN PANEGYRICUM DICTUM ANTHEMIO AUGUSTO BIS CONSULI.

Cum iuvenem super astra Iovem natura locaret

susciperetque novus regna vetusta deus,

certavere suum venerari numina numen

disparibusque modis par cecinere sophos.

Mars clangente tuba patris praeconia dixit 5

laudavitque sono fulmina fulmineo;

Arcas et Arcitenens fidibus strepuere sonoris,

doctior hic citharae pulsibus, ille lyrae;

Castalidumque chorus vario modulamine plaussit,

carminibus, cannis, pollice, voce, pede. 10

sed post caelicolas etiam mediocria fertur

cantica semideum sustinuisse deus.

tunc Faunis Dryades Satyrisque Mimallones aptae

fuderunt lepidum, rustica turba, melos.

alta cicuticines liquerunt Maenala Panes 15

postque chelyn placuit fistula rauca Iovi.
hos inter Chiron, ad plectra sonantia saltans,
flexit inepta sui membra facetus equi;
semivir audiri meruit meruitque placere,
quamvis hinnitum, dum canit, ille daret. 20
ergo sacrum dives et pauper lingua litabat
summaque tunc voti victima cantus erat.
sic nos, o Caesar, nostri spes maxima saeculi,
post magnos procures parvula tura damus,
audacter docto coram Victore canentes, 25
aut Phoebi aut vestro qui solet ore loqui;
qui licet aeterna sit vobis quaestor in aula,
aeternum nobis ille magister erit.
ergo colat variae te, princeps, hostia linguae;
nam nova templa tibi pectora nostra facis. 30

CARMEN II

PANEGYRICUS.

Auspicio et numero fasces, Auguste, secundos
erige et effulgens trabealis mole metalli
annum pande novum consul vetus, ac sine fastu
scribere bis fastis; quamquam diademate erinem
fastigatus eas umerosque ex more priorum 5
includat Sarrana chlamys, te picta togarum
purpura plus capiat, quia res est semper ab aevo
rara frequens consul. tuque o cui laurea, Iane,
annua debetur, religa torpore soluto
quavis fronde comas, subita nec luce pavesças 10
principis aut rerum credas elementa moveri.
nil natura novat: sol hic quoque venit ab ortu.
hic est, o proceres, petiit quem Romula virtus
et quem vester amor; cui se ceu victa procellis
atque carens rectore ratis res publica fractam 15
intulit, ut digno melius flectenda magistro,
ne tempestates, ne te, pirata, timeret.
te prece ruricola expetiit, te foedere iunctus
adsensu, te castra tubis, te curia plausu,
te punctis scripsere tribus collegaue misit 20
te nobis regnumque tibi; suffragia tot sunt
quanta legit mundus. fateor, trepidavimus omnes,

ne vellet collega pius permittere voto
 publica vota tuo. credet Ventura propago:
 in nos ut possint, princeps, sic cuncta licere, 25
 de te non totum licuit tibi. facta priorum
 exsuperas, Auguste Leo; nam regna super stat
 qui regnare iubet: melius res publica vestra
 nunc erit una magis, quae sic est facta duorum.
 salve, sceptrorum columen, regina Orientis, 30
 orbis Roma tui, rerum mihi principe misso
 iam non Eoo solum veneranda Quiriti,
 imperii sedes, sed plus pretiosa, quod extas
 imperii genetrix. Rhodopen quae portat et Haemum,
 Thracum terra tua est, heroum fertilis ora. 35
 excipit hic natos glacies et matris ab alvo
 artus infantum molles nix civica durat.
 pectore vix alitur quisquam, sed ab ubere tractus
 plus potat per vulnus equum; sic lacte relicto
 virtutem gens tota bibit. crevere parumper: 40
 mox pugnam ludunt iaculis; hos suggerit illis
 nutrix plaga iocos; pueri venatibus apti
 lustra feris vacuant, rapto ditata iuventus
 iura colit gladii, consummatamque senectam
 non ferro finire pudet: tali ordine vitae 45
 cives Martis agunt. at tu circumflua ponto

Europae atque Asiae commissam carpis utrimque
 temperiem; nam Bistonios Aquilonis hiatus
 proxima Calchidici sensim tuba temperat Euri.
 interea te Susa tremunt ac supplice cultu 50
 flectit Achaemenius lunatum Persa tiaram.
 Indus odorifero crinem madefactus amomo
 in tua lucra feris exarmat guttur alumnis,
 ut pandum dependat ebur; sic trunca reportat
 Bosphoreis elefas inglorius ora tributis. 55
 porrigis ingentem spatiosis moenibus urbem,
 quam tamen angustam populus facit; itur in aequor
 molibus et veteres tellus nova contrahit undas,
 namque Dicarchaeae translatus pulvis harenae
 intratis solidatur aquis durataque massa 60
 sustinet advectos peregrino in gurgite campos.
 sic te dispositam spectantemque undique portus,
 vallatam pelago terrarum commoda cingunt.
 Fortunata satis, Romae partita triumphos,
 et iam non querimur: valeat divisio regni. 65
 concordant lancis partes; dum pondera nostra
 suscipis, aequasti. tali tu civis ab urbe
 Procopio genitore micas; cui prisca propago
 Augustis venit a proavis, quem dicere digno
 non datur eloquio, nec si modo surgat Averno 70

qui cantu flexit scopulos digitisque canoris
 compulit auritas ad plectrum currere silvas,
 cum starent Hebri latices cursuque ligato
 fluminis attoniti carmen magis unda sitiret.¹
 Huic quondam iuveni reparatio credita pacis 75
 Assyriae; stupuit primis se Parthus in annis
 consilium non ferre senis; conterritus haesit
 quisque sedet sub rege satraps: ita vinxerat omnes
 legati genius. tremuerunt Medica rura,
 quaeque draconigenae portas non clauserat hosti, 80
 tum demum Babylon nimis est sibi visa patere.
 partibus at postquam statuit nova formula foedus
 Procopio dictante magis, iuratur ab illis
 ignis et unda deus nec non rata pacta futura
 hic divos testatur avos. Chaldaeus in extis 85
 pontificum de more senex arcana peregit
 murmura; gemmantem pateram rex ipse retentans
 fudit turicremis carchesia cernuus aris.
 suscipit hinc reducem duplicati culmen honoris:
 patricius necnon peditumque equitumque magister 90
 praeficitur castris, ubi Tauri claustra cohercens
 Aethiopasque vagos belli terrore relegans
 gurgite pacato famulum spectaret Orontem.

1 This line was missing in version 2.

Huic socer Anthemius, praefectus, consul et idem,
 iudiciis populos atque annum nomine rexit. 95
 purpureos Fortuna viros cum murice semper
 prosequitur, solum hoc tantum mutatur in illis,
 ut regnet qui consul erat. sed omittimus omnes.
 iam tu ad plectra veni, tritus cui casside crinis
 ad diadema venit, rutilum cui Caesaris ostrum 100
 deposito thorace datur sceptroque replenda
 mucrone est vacuata manus. cunabula vestra
 imperii fulsere notis et praescia tellus
 aurea converso promisit saecula fetu.
 te nascente ferunt exorto flumina melle 105
 dulcatis cunctata vadis oleique liquores
 isse per attonitas bacca pendente trapetas.
 protulit undantem segetem sine semine campus
 et sine se natis invidit pampinus uvis.
 hibernae rubuere rosae spretoque rigore 110
 lilia permixtis insultavere pruinis.
 tale puerperium quotiens Lucina resolvit,
 mos elementorum cedit regnique futuri
 fit rerum novitate fides. venisse beatos
 sic loquitur natura deos: constantis Iuli 115
 lambebant teneros incendia blanda capillos;
 Astyages Cyro pellendus forte nepoti

inguinis expavit diffusum vite racemum;
 praebuit intrepido mammas lupa feta Quirino;
 Iulius in lucem venit, dum laurea flagrat; 120
 magnus Alexander nec non Augustus habentur
 concepti serpente deo Phoebumque Iovemque
 divisere sibi: namque horum quaesiit unus
 Cinyfia sub Syrte patrem; maculis genetricis
 alter Phoebigenam sese gaudebat haberi, 125
 Paeonii iactans Epidauria signa draconis.
 multos cinxerunt aquilae subitumque per orbem
 lusit venturas famulatrix penna coronas.
 ast hunc, egregii procures, ad sceptrum vocari
 iam tum nosse datum est, laribus cum forte paternis 130
 protulit excisus iam non sua germina palmes.
 imperii ver illud erat; sub imagine frondis
 dextra per arentem florebat omina virgam.
 at postquam primos infans exegerat annos,
 reptabat super arma patris, quamque arta terebat 135
 lammina cervicem gemina complexus ab ulna
 livida laxatis intrabat ad oscula cristis.
 ludus erat puero raptas ex hoste sagittas
 festina tractare manu captosque per arcus
 flexa reluctantes in cornua trudere nervos, 140
 nunc tremulum tenero iaculum torquere lacerto

inque frementis equi dorsum cum pondere conti
 indutas Chalybum saltu transferre catenas,
 inventas agitare feras et fronde latentes
 quaerere, deprensas modo claudere cassibus artis, 145
 nunc torto penetrare veru: tum saepe fragore
 laudari comitum, frendens cum belua ferrum
 ferret et intratos exirent arma per armos.
 conde Pelethronios, alacer puer et venator,
 Aeacida, titulos, quamquam subiecta magistri 150
 terga premens et ob hoc securus lustra pererrans
 tu potius regereris equo. non principe nostro
 spicula direxit melius Pythona superstans
 Paeon, cum vacua turbatus paene pharetra
 figeret innumeris numerosa volumina telis. 155
 Nec minus haec inter veteres audire sophistas:
 Mileto quod crete Thales vadimonia culpas,
 Lindie quod Cleobule canis 'modus optimus esto',
 ex Efyra totum meditaris quod Periander,
 Attice quodve Solon finem bene respicis aevi, 160
 Prienaeae Bia, quod plus tibi turba malorum est,
 noscere quod tempus, Lesbo sate Pittace, suades,
 quod se nosse omnes vis, ex Lacedaemone Chilon.
 praeterea didicit varias, nova dogmata, sectas:
 quicquid laudatum est Scythicis Anacharsis in arvis. 165

quicquid legifero profecit Sparta Lycurgo,
 quicquid Erechtheis Cynicorum turba volutat
 gymnasiis, imitata tuos, Epicure, sodales;
 quicquid nil verum statuens Academia duplex
 personat, arroso quicquid sapit ungue Cleanthes, 170
 quicquid Pythagoras, Democritus, Heraclitus
 deflevit, risit, tacuit; quodcumque Platonis
 ingenium, quod in arce fuit, docet ordine terno,
 quae vel Aristoteles, partitus membra loquendi,
 argumentosis dat retia syllogismis; 175
 quicquid Anaximenes, Euclides, Archyta, Zenon,
 Arcesilas, Chrysippus Anaxagorasque dederunt,
 Socraticusque animus post fatum in Faedone vivus,
 despiciens vastas tenuato in crure catenas,
 cum tremere mors ipsa reum ferretque venenum 180
 pallida securo lictoris dextra magistro.
 praeterea quicquid Latialibus indere libris
 prisca aetas studuit, totum percurrere suetus;
 Mantua quas acies pelagique pericula lusit
 Zmyrnaeas imitata tubas, quamcumque loquendi 185
 Arpinas dat consul opem, sine fine secutus
 fabro progenitum, spreto cui patre polita
 eloquiis plus lingua fuit, vel quicquid in aevum
 mittunt Euganeis Patavina volumina chartis;

qua Crispus brevitae placet, quo pondere Varro, 190
 quo genio Plautus, quo fulmine Quintilianus,
 qua pompa Tacitus numquam sine laude loquendus.
 His hunc formatum studiis, natalibus ortum,
 moribus imbutum, princeps cui mundus ab Euro
 ad Zephyrum tunc sceptrum dabat, cui nubilus atque 195
 unica purpureos debebat nata nepotes,
 elegit generum: sed non ut deside luxu
 fortuna soceri contentus et otia captans
 nil sibi deberet; comitis sed iure recepto
 Danuvii ripas et tractum limitis ampli 200
 circuit, hortatur, disponit, discutit, armat.
 sic sub patre Pius moderatus castra parentis,
 sic Marcus vivente Pio, post iura daturi,
 innumerabilibus legionibus imperitabant.
 hinc reduci datur omnis honos, et utrique magister 205
 militiae consulque micat, coniuncta potestas
 patricii, celerique gradu privata cucurrit
 culmina conscenditque senum puer ipse curulem,
 sedit et emerito iuvenis veteranus in auro.
 Iamque parens divos: sed vobis nulla cupido 210
 imperii; longam diademata passa repulsam
 insignem legere virum, quem deinde legentem
 spernere non posses. soli tibi contulit uni

hoc Fortuna decus, quamquam te posceret ordo,
 ut lectus princeps mage quam videare relictus: 215
 post socerum augustum regnas, sed non tibi venit
 purpura per thalamos et coniunx regia regno
 laus potius quam causa fuit; nam iuris habenis
 non generum legit res publica, sed generosum.
 fallor, bis gemino nisi cardine rem probat orbis: 220
 ambit te Zephyrus rectorem, destinat Eurus,
 ad Boream pugnas et formidaris ad Austrum.
 Ante tamen quam te socium collega crearet,
 perstrinxisse libet, quos Illyris ora triumphos
 viderit, excisam quae se Valameris ab armis 225
 forte ducis nostri vitio deserta gemebat.
 haud aliter, caesus quondam cum Caepio robur
 dedidit Ausonium, subita cogente ruina
 electura ducem post guttura fracta Iugurthae
 ultum Arpinatem Calpurnia foedera lixam 230
 opposuit rabido res publica territa Cimbro.
 hic primum ut vestras aquilas provincia vidit,
 desiit hostiles confestim horrere dracones.
 ilicet edomiti bello praedaeque carentes
 mox ipsi tua praeda iacent. sed omittimus istos 235
 ut populatores: belli magis acta revolve,
 quod bellum non parva manus nec carcere fracto

ad gladiaturam tu Spartace vincte, parasti,
 sed Scythicae vaga turba plagae, feritatis abundans,
 dira, rapax, vehemens, ipsis quoque gentibus illic 240
 barbara barbaricis, cuius dux Hormidac atque
 civis erat. quis tale solum est murique genusque.
 Albus Hyperboreis Tanais qua vallibus actus
 Rhiphaea de caute cadit, iacet axe sub ursae
 gens animis membrisque minax: ita vultibus ipsis 245
 infantum suus horror inest, consurgit in artum
 massa rotunda caput; geminis sub fronte cavernis
 visus adest oculis absentibus; acta cerebri
 in cameram vix ad refugos lux pervenit orbes,
 non tamen et clausos; nam fornice non spatioso 250
 magna vident spatia, et maioris luminis usum
 perspicua in puteis compensant puncta profundis.
 tum, ne per malas excrescat fistula duplex,
 obtundit teneras circumdata fascia nares,
 ut galeis cedant: sic propter proelia natos 255
 maternus deformat amor, quia tensa genarum
 non interiecto fit latior area naso.
 cetera pars est pulchra viris: stant pectora vasta,
 insignes umeri, succincta sub ilibus alvus.
 forma quidem pediti media est, procera sed extat, 260
 si cernas equites: sic longi saepe putantur,

si sedeant. vix matre carens ut constitit infans,
 mox praebet dorsum sonipes; cognata reare
 membra viris: ita semper equo ceu fixus adhaeret
 rector; cornipedum tergo gens altera fertur, 265
 haec habitat. teretes arcus et spicula cordi,
 terribiles certaeque manus iaculisque ferendae
 mortis fixa fides et non peccante sub ictu
 edoctus peccare furor. gens ista repente
 erumpens solidumque rotis transvecta per Histrum 270
 venerat et sectas inciderat orbita lymphas.
 hanc tu directus per Dacica rura vagantem
 contra is, aggredieris, superas, includis; et ut te
 metato spatio castrorum Serdica vidit,
 obsidione premis. quae te sic tempore multo 275
 in vallo positum stupuit, quod miles in agros
 nec licitis nec furtivis excursibus ibat.
 cui deesset cum saepe Ceres semperque Lyaeus,
 disciplina tamen non defuit; inde propinquo
 hoste magis timuere ducem. sic denique factum est, 280
 ut socius tum forte tuus, mox proditor, illis
 frustra terga daret commissae tempore pugnae.
 qui iam cum fugeret flexo pede cornua nudans,
 tu stabas acie solus, te sparsa fugaci
 expetiit ductore manus, te Marte pedestri 285

sudantem repetebat eques, tua signa secutus
 non se desertum sensit certamine miles.
 i nunc et veteris profer praeconia Tulli,
 aetas cana patrum, quod pulchro hortamine mendax
 occuluit refugi nutantia foedera Metti. 290
 nil simile est fallique tuum tibi non placet hostem.
 tunc vicit miles, dum se putat esse iuvandum;
 hic vicit, postquam se comperit esse relictum.
 dux fugit, insequeris; renovat certamina, vincis;
 clauditur, expugnas; elabitur, obruis atque 295
 Sarmaticae paci pretium sua funera ponis.
 paretur, iussum subiit iam transfuga letum
 atque peregrino cecidit tua victima ferro.
 ecce iterum, si forte placet, conflige, vetustas;
 Hannibal ille ferox ad poenam forte petitus, 300
 etsi non habuit ius vitae fine supremo,
 certe habuit mortis: quem caecus carcer et uncus
 et quem expectabat fracturus guttura lictor,
 hausit Bebrycio constantior hospite virus;
 nam te qui fugit, mandata morte peremptus, 305
 non tam victoris periit quam iudicis ore.
 Nunc ades, o Paeon, lauro cui grypas obuncos
 docta lupata ligant, quotiens per frondea lora
 flectis penniferos ederis bicoloribus armos;

huc converte chelyn: non est modo dicere tempus 310
 Pythona exstinctum nec bis septena sonare
 vulnera Tantalidum, quorum tibi funera servat
 cantus et aeterno vivunt in carmine mortes.
 vos quoque, Castalides, paucis quo numine nobis
 venerit Anthemius gemini cum foedere regni 315
 pandite: pax rerum misit qui bella gubernet.
 Auxerat Augustus naturae lege Severus
 divorum numerum; quem mox Oenotria casum
 vidit ut aerei de rupibus Appennini
 pergit caerulei vitreas ad Thybridis aedes, 320
 non galea conclusa genas (nec subtilis illi
 circulus inpactis loricam texuit hamis),
 sed nudata caput; pro crine racemifer exit
 plurima per frontem constringens oppida palmes,
 perque umeros teretes, rutilantes perque lacertos 325
 pendula gemmiferae mordebant suppara bullae.
 segnior incedit senio venerandaque membra
 viticomam retinens baculi vice flectit ad ulmum.
 sed tamen Vbertas sequitur: quacumque propinquat,
 incessu fecundat iter; comitataque gressum 330
 laeta per impressas rorat Vindemia plantas.
 ilicet ingreditur Tiberini gurgitis antrum;
 currebat fluvius residens et harundinis altae

concolor in viridi fluitabat silva capillo.
 dat sonitum mento unda cadens, licet hispida saetis 335
 suppositis multum sedaret barba fragorem.
 pectore ructabat latices lapsuque citato
 sulcabat madidam iam torrens alveus alvum.
 terretur veniente dea manibusque remissis
 remus et urna cadunt. veniae tum verba paranti 340
 illa prior: 'venio viduatam praesule nostro
 per te, si placeat, lacrimis inflectere Romam:
 expetat Aurorae partes fastuque remoto
 hoc unum praestet, iam plus dignetur amari.
 instrue quas quaerat vires orbique iacenti 345
 quo poscat dic orbe caput. quemcumque creavit
 axe meo natum, confestim fregit in illo
 imperii fortuna rotas. hinc Vandalus hostis
 urget et in nostrum numerosa classe quotannis
 militat excidium, conversoque ordine fati 350
 torrida Caucaseos infert mihi Byrsa furores.
 praeterea invictus Ricimer, quem publica fata
 respiciunt, proprio solus vix Marte repellit
 piratam per rura vagum, qui proelia vitans
 victorem fugitivus agit. quis sufferat hostem, 355
 qui pacem pugnamque negat? nam foedera nulla
 cum Ricimere iacit. quem cur nimis oderit audi.

incertum crepat ille patrem, cum serva sit illi
 certa parens; nunc ut regis sit filius, effert
 matris adulterium. tum livet, quod Ricimerem 360
 in regnum duo regna vocant; nam patre Suebus,
 a genetrice Getes. simul et reminiscitur illud,
 quod Tartesiatis avus huius Vallia terris
 Vandalicas turmas et iuncti Martis Halanos
 stravit et occiduam texere cadavera Calpen. 365
 quid veteres narrare fugas, quid damna priorum?
 Agrigentini recolit dispendia campi.
 inde furit, quod se docuit satis iste nepotem
 illius esse viri, quo viso, Vandale, semper
 terga dabas. nam non Siculis illustrior arvis 370
 tu, Marcelle, redis, per quem tellure marique
 nostra Syracosios presserunt arma penates;
 nec tu, cui currum Curii superare, Metelle,
 contigit, ostentans nobis elefanta frequentem,
 grex niger albentes tegeret cum mole iugales 375
 auctoremque suum celaret pompa triumphi.
 Noricus Ostrogothum quod continet, iste timetur;
 Gallia quod Rheni Martem ligat, iste pavori est.
 quod consanguineo me Vandalus hostis Halano
 diripuit radente, suis hic ultus ab armis. 380
 sed tamen unus homo est nec tanta pericula solus

tollere, sed differre potest: modo principe nobis
 est opus armato, veterum qui more parentum
 non mandet sed bella gerat, quem signa moventem
 terra vel unda tremant, ut tandem iure recepto 385
 Romula desuetas moderentur classica classes.
 Audiit illa pater, simul annuit. itur in urbem.
 continuo videt ipse deam, summissus adorat,
 pectus et exerta tetigerunt cornua mamma:
 mandatas fert inde preces. quas diva secuta 390
 apparat ire viam. laxatos torva capillos
 stringit et inclusae latuerunt casside turre;
 infula laurus erat. bullis hostilibus asper
 applicat a laeva surgentem balteus ense.
 inseritur clipeo victrix manus; illius orbem 395
 Martigenae, lupa, Thybris, Amor, Mars, Ilia complent
 fibula mordaci refugas a pectore vestes
 dente capit. micat hasta minax, quercusque trophaeis
 curva tremit placidoque deam sub fasce fatigat.
 perpetuo stat planta solo, sed fascia primos 400
 sistitur ad digitos, retinacula bina cothurnis
 mittit in adversum vincto de fomite pollex,
 quae stringant crepidas et concurrentibus ansis
 vinclosum pandas texant per crura catenas.
 ergo, sicut erat, liquidam transvecta per aethram 405

nascentis petiit tepidos Hyperionis ortus.

Est locus Oceani, longinquis proximus Indis,
axe sub Eoo, Nabataeum tensus in Eurum:
ver ibi continuum est, interpellata nec ullis
frigoribus pallescit humus, sed flore perenni 410
picta peregrinos ignorant arva rigores;
halant rura rosis, indiscriptosque per agros
fragrat odor; violam, cytisum, serpylla, ligustrum,
lilia, narcissos, casiam, colocasia, caltas,
costum, malobathrum, myrrhas, opobalsama, tura 415
parturiunt campi; nec non pulsante senecta
hinc rediviva petit vicinus cinnama Phoenix,
hic domus Aurorae rutilo crustante metallo
bacarum praefert leves asprata lapillos.

diripiunt diversa oculos et ab arte magistra 420
hoc vincit quodcumque vides; sed conditur omnis
sub domina praesente decor, nimioque rubore
gemmarum varios perdit, quia possidet, ignes.
fundeat coma pexa crocos flexoque lacerto
lutea depressus comebat tempora pecten. 425
fundeant oculi radios; color igneus illis,
non tamen ardor erat, quamvis de nocte recussa
excepti soleant sudorem fingere rores.
pectora bis cingunt zonae, parvisque papillis

invidiam facit ipse sinus; pars extima pepli 430
 perfert puniceas ad crura rubentia rugas.
 sic regina sedet solio; sceptri vice dextram
 lampadis hasta replet; Nox adstat proxima divae,
 iam refugos conversa pedes, ac pone tribunal
 promit Lux summum vix intellecta cacumen. 435
 hinc Romam liquido venientem tramite cernens
 exiluit propere et blandis prior orsa loquelis:
 'quid, caput o mundi,' dixit, 'mea regna revisis?
 quidve iubes?' paulum illa silens atque aspera miscens
 mitibus haec coepit: 'venio (desiste moveri 440
 nec multum trepida), non ut mihi pressus Araxes
 imposito sub ponte fluat nec ut ordine prisco
 Indicus Ausonia potetur casside Ganges,
 aut ut tigriferi pharetrata per arva Niphatis
 depopuletur ovans Artaxata Caspia consul. 445
 non Pori modo regna precor nec ut hisce lacertis
 frangat Hydaspeas aries inpactus Erythras.
 non in Bactra feror nec committentia pugnas
 nostra Semiramiae rident ad classica portae.
 Arsacias non quaero domus nec tessera castris 450
 in Tesifonta datur. totum hunc tibi cessimus axem.
 et nec sic mereor, nostram ut tueare senectam?
 omne quod Euphraten Tigrimque interiacet, olim

sola tenes; res empta mihi est de sanguine Crassi,
ad Carrhas pretium scripsi; nec inulta remansi 455
aut periit sic emptus ager; si fallo, probasti,
Ventidio mactate Sapor. nec sufficit istud:
Armenias Pontumque dedi, quo Marte petitem
dicat Sulla tibi; forsitan non creditur uni:
consule Lucillum. taceo iam Cycladas omnes: 460
adquisita meo servit tibi Creta Metello.
transcripsi Cilicas: hos Magnus fuderat olim.
adieci Syriae, quos nunc moderaris, Isauros:
hos quoque sub nostris domuit Servilius armis.
concessi Aetolos veteres Achelooiaque arva, 465
transfudi Attalicum male credula testamentum,
Epirum retines: tu scis, cui debeat illam
Pyrrhus. in Illyricum specto te mittere iura
ac Macetum terras: et habes tu, Paule, nepotes.
Aegypti frumenta dedi: mihi vicerat olim 470
Leucadiis Agrippa fretis. Iudaea tenetur
sub ditione tua, tamquam tu miseris illuc
insignem cum patre Titum. tibi Cypria merces
fertur; pugnaces ego pauper laudo Catones.
Dorica te tellus et Achaica rura tremiscunt, 475
tendis et in bimarem felicia regna Corinthon:
dic, Byzantinus quis rem tibi Mummius egit?

Sed si forte placet veteres sopire querelas,
 Anthemium concede mihi. sit partibus istis
 Augustus longumque Leo; mea iura gubernet 480
 quem petii; patrio vestiri murice natam
 gaudeat Euphemiam sidus divale parentis.
 adice praeterea privatum ad publica foedus:
 sit socer Augustus genero Ricimere beatus;
 nobilitate micant: est vobis regia virgo, 485
 regius ille mihi. si concors annuis istud,
 mox Libyam sperare dabis. circumspice taedas
 antiquas: par nulla tibi sic copula praesto est.
 proferat hic veterum thalamos diserimine partos
 Graecia, ni pudor est: reparatis Pisa quadrigis 490
 suscitet Oenomaum, natae quem fraude cadentem
 cerea destituit resolutis axibus obex;
 procedat Colchis prius agnita virgo marito
 crimine quam sexu; spectet de carcere circi
 pallentes Atalanta procos et poma decori 495
 Hippomenis iam non pro solo colligat auro;
 Deianira, tuas Achelous gymnade pinguis
 illustret taedas et ab Hercule pressus anhelo
 lassatum foveat rivis rivalibus hostem:
 quantumvis veteris repetam conubia saeculi, 500
 transcendunt hic heroas, heroidas illa.

hos thalamos, Ricimer, Virtus tibi pronuba poscit
 atque Dionaeam dat Martia laurea myrtum.
 ergo age, trade virum non otia pigra foventem
 deliciisque gravem, sed quem modo nauticus urit 505
 aestus Abydenique sinus et Sestias ora
 Hellespontiacis circumclamata procellis;
 quas pelagi fauces non sic tenuisse vel illum
 crediderim, cui ruptus Athos, cui remige Medo
 turgida silvosam currebant vela per Alpem; 510
 nec Lucullanis sic haec freta cincta carinis,
 segnis ad insignem sedit cum Cyzicon hostis,
 qui cogente fame cognata cadavera mandens
 vixit morte sua. sed quid mea vota retardo?
 trade magis.' tum pauca refert Tithonia coniunx: 515
 'duc age, sancta parens, quamquam mihi maximus usus
 invicti summiue ducis, dum mitior extes
 et non disiunctas melius moderemur habenas.
 nam si forte placet veterum meminisse laborum,
 et qui pro patria vestri pugnaret Iuli, 520
 ut nil plus dicam, prior hinc ego Memnona misi.'
 Finierant; geminas iunxit Concordia partes,
 electo tandem potitur quod principe Roma.
 nunc aliquos voto simili vel amore, Vetustas,
 te legisse crepa, numquam non invida summis 525

emeritisque viris. Brenni contra arma Camillum
profer ab exilio Cincinnatoque secures
expulso Caesone refer flentemque parentem
a rastris ad rostra roga, miseroque tumultu
pelle prius quos victa petas; si ruperit Alpes 530
Poenus, ad afflictos condemnatosque recurre;
improbis ut rubeat Barcina clade Metaurus,
multatus tibi consul agat, qui milia fundens
Hasdrubalis, rutilum sibi cum fabricaverit ensem,
concretum gerat ipse caput. longe altera nostri 535
gratia iudicii est: scit se non laesus amari.
Sed mea iam nimii propellunt carbasa flatus;
siste, Camena, modos tenues, portumque petenti
iam placido sedeat mihi carminis ancora fundo.
at tamen, o princeps, quae nunc tibi classis et arma 540
tractentur, quam magna geras quam tempore parvo,
si mea vota deus produxerit, ordine recto
aut genero bis mox aut te ter consule dicam.
nam modo nos iam festa vocant, et ad Vlpia poscunt
te fora donabis quos libertate Quirites, 545
quorum gaudentes exceptant verbera malae.
perge, pater patriae, felix atque omine fausto
captivos vincture novos absolve vetustos.

CARMEN III

AD LIBELLVM.

Quid faceret laetas segetes, quod tempus amandum

messibus et gregibus, vitibus atque apibus,

ad Maecenatis quondam sunt edita nomen:

hinc, Maro, post audes arma virumque loqui.

at mihi Petrus erit Maecenas temporis huius, 5

nam famae pelagus sidere curro suo.

si probat, emittit, si damnat carmina, celat,

nec nos ronchisono rhinocerote notat.

i, liber: hic nostrum tutatur, crede, pudorem;

hoc censore etiam displicuisse placet. 10

CARMEN IV

PRAEFATIO PANEGYRICI DICTI D. N. IMP. CAESARI IVLIO VALERIO
MAIORIANO AUGUSTO.

Tityrus ut quondam patulae sub tegmine fagi
volveret inflatos murmura per calamos,
praestitit afflicto ius vitae Caesar et agri,
nec stetit ad tenuem celsior ira reum;
sed rus concessum dum largo in principe laudat, 5
caelum pro terris rustica Musa dedit;
nec fuit inferius Phoebeia dona referre:
fecerat hic dominum, fecit et ille deum.
et tibi, Flacce, acies Bruti Cassique secuto
carminis est auctor qui fuit et veniae. 10
sic mihi diverso nuper sub Marte cadenti
iussisti erecto, victor, ut essem animo.
serviat ergo tibi servati lingua poetae
atque meae vitae laus tua sit pretium.
non ego mordaci fodiam modo dente Maronem 15
nec civem carpam, terra Sabella, tuum.
res minor ingenio nobis, sed Caesare maior;
vincant eloquio, dummodo nos domino.

CARMEN V

PANEGYRICUS.

Concipe praeteritos, res publica, mente triumphos:
imperium iam consul habet, quem purpura non plus
quam lorica operit, cuius diademata frontem
non luxu sed lege tegunt, meritisque laborum
post palmam palmata venit; decora omnia regni 5
accumulant fasces et princeps consule crescit.
personat ergo tuum caelo, rure, urbibus, undis
exultans Europa sophos, quod rector haberis,
victor qui fueras. fateor, trepidaverat orbis,
dum non vis vicisse tibi nimioque pudore, 10
quod regnum mereare, doles tristisque repulsa
non moderanda subis quae defendenda putasti.
Sederat exerto bellatrix pectore Roma,
cristatum turrita caput, cui pone capaci
casside prolapsus perfundit terga capillus. 15
laetitia censura manet terrorque pudore
crescit, et invita superat virtute venustas.
ostricolor pepli textus, quem fibula torto
mordax dente forat; tum quicquid mamma refundit
tegminis, hoc patulo concludit gemma recessu. 20
hinc fulcit rutilus spatioso circite laevum
umbo latus; videas hic crasso fusa metallo

antra Rheae fetamque lupam, quam fauce resecta
 blandiri quoque terror erat; quamquam illa vorare
 Martigenas et picta timet; pars proxima Thybrim 25
 exprimit; hic scabri fusus sub pumice tofi
 proflabat madidum per guttura glauca soporem;
 pectus palla tegit, quam neverat Ilia coniunx,
 liquenti quae iuncta toro vult murmura lymphis
 tollere et undosi somnum servare mariti. 30
 ista micant clipeo; cuspis trabe surgit eburna,
 ebria caede virum. propter Bellona trophaeum
 extruit et quercum captivo pondere curvat.
 consurgit solium saxi, quae caesa rubenti
 Aethiopum de monte cadunt, ubi sole propinquo 35
 nativa exustas afflavit purpura rupes.
 iungitur hic Synnas, Nomadum lapis additur istic,
 antiquum mentitus ebur; post caute Laconum
 marmoris herbosi radians interviret ordo.
 ergo ut se mediam solio dedit, advolat omnis 40
 terra simul, tum quaeque suos provincia fructus
 exposuit: fert Indus ebur, Chaldaeus amomum,
 Assyrius gemmas, Ser vellera, tura Sabaeus,
 Atthis mel, Phoenix palmas, Lacedaemon olivum,
 Arcas equos, Epirus equas, pecuaria Gallus, 45
 arma Chalybs, frumenta Libys, Campanus Iacchum,

aurum Lydus, Arabs guttam, Panchaia myrrham,
 Pontus castorea, blattam Tyrus, aera Corinthus;
 Sardinia argentum, naves Hispania defert,
 fulminis et lapidem; scopulos iaculabile fulgur 50
 fucat et accensam silicem fecunda maritat
 ira deum; quotiens caelum se commovet illic,
 plus ibi terra valet. subito flens Africa nigras
 procubuit lacerata genas et cernua frontem
 iam male fecundas in vertice fregit aristas 55
 ac sic orsa loqui est: 'venio pars tertia mundi,
 infelix felice uno. famula satus olim
 hic praedo et dominis extinctis barbara dudum
 sceptrum tenet tellure mea penitusque fugata
 nobilitate furens quod non est non amat hospes. 60
 o Latii sopite vigor, tua moenia ridet
 insidiis cessisse suis: non concutis hastam?
 non pro me vel capta doles? tua nempe putantur
 surgere fata malis et celsior esse ruina.
 sed melius, quod terror abit: iam vincere restat, 65
 si pugnas, ut victa soles. Porsenna superbum
 Tarquinius inpingens complevit milite Tusco
 Ianiculum quondam; sed dum perrumpere portas
 obsidione parat, totam te pertulit uno
 Coclitis in clipeo; presserunt milia solum 70

multa virum pendente via; nec ponte soluto,
 cum caderet, cecidit. rex idem denique morte
 admonitus scribae didicit sibi bella moveri
 non solum cum bella forent; mox pace petita
 in regnum rediit, non tam feriente fugatus 75
 quam flagrante viro. steterat nam corde gelato
 Scaevola et apposito dextram damnaverat igni,
 plus felix peccante manu, cum forte satellites
 palleret constante reo tormentaue capti
 is fugeret qui tortor erat. Brennum tremuisti, 80
 post melior: quodcumque tuum est, quodcumque vocaris,
 iam solus Tarpeius erat; sed reppulit unus
 tum quoque totam aciem, Senones dum garrulus anser
 nuntiat et vigilat vestrum sine milite fatum.
 me quoque (da veniam, quod bellum gessimus olim) 85
 post Trebiam Cannasque domas, Romanaque tecta
 Hannibal ante meus quam nostra Scipio vidit.
 quid merui? fatis cogor tibi bella movere,
 cum volo, cum nolo. trepidus te territat hostis,
 sed tutus claudente freto, velut hispidus alta 90
 sus prope tesqua iacet claususque cacuminat albis
 os nigrum telis gravidum; circumlatrat ingens
 turba canum, si forte velit concurrere campo:
 ille per obiectos vepres tumet atque superbit,

vi tenuis fortisque loco, dum proximus heia 95
 venator de colle sonet: vox nota magistri
 lassatam reparat rabiem; tum vulnera caecus
 fastidit sentire furor. quid proelia differs?
 quid mare formidas, pro cuius saepe triumphis
 et caelum pugnare solet? quid quod tibi princeps 100
 est nunc praeterea eximius, quem saecula clamant
 venturum excidio Libyae, qui tertius ex me
 accipiet nomen? debent hoc fata labori,
 Maioriane, tuo. quem cur conscendere classem
 ac portus intrare meos urbemque subire, 105
 si iubeas, cupiam, paucis ex ordine labor.
 'Fertur, Pannoniae qua Martia pollet Acincus,
 Illyricum rexisse solum cum tractibus Histri
 huius avus; nam Theodosius, quo tempore Sirmi
 Augustum sumpsit nomen, per utramque magistrum 110
 militiam ad partes regni venturus Eoas
 Maorianum habuit. Latiis sunt condita fastis
 facta ducis, quotiens Scythicis illata colonis
 classica presserunt Hypanim, Peucenque rigentem
 mente salutatis irrisit lixa pruinis. 115
 hunc socerum pater huius habet, vir clarus et uno
 culmine militiae semper contentus, ut unum
 casibus in dubiis iunctus sequeretur amicum.

non semel oblatis temptavit fascibus illum
 Aetio rapere aula suo, sed perstitit ille, 120
 maior honoratis: coepit pretiosior esse
 sic pretio non capta fides. erat ille quod olim
 quaestor consulibus: tractabat publica iure
 aera suo; tantumque modum servabat, ut illum
 narraret rumor iam rebus parcere nati. 125
 Senserat hoc sed forte ducis iam livida coniunx
 augeri famam pueri, suffusaque bili
 coxerat internum per barbara corda venenum.
 ilicet explorat caelum totamque volutis
 percurrit mathesim numeris, interrogat umbras, 130
 fulmina rimatur, fibras videt, undique gaudens
 secretum rapuisse deo. sic torva Pelasgum
 Colchis in aplustri steterat trepidante marito
 Absyrtum sparsura patri facturaque caesi
 germani plus morte nefas, dum funere pugnat 135
 et fratrem sibi tela facit: vel cum obruit ignem
 taurorum plus ipsa calens texitque trementem
 frigida flamma virum, quem defendente veneno
 inter flagrantem perhibent alsisse iuvenco.
 ergo animi dudum impatiens, postquam audiit isti 140
 imperium et longum statui, laniata lacertos
 ingreditur qua strata viri vocemque furem

his rumpit: 'secure iaces, oblite tuorum,
 o piger: et mundo princeps (sic saecula poscunt)
 Maorianus erit; clamant hoc sidera signis, 145
 hoc homines votis. isti quid sidera quaero,
 fatum aliud cui fecit amor? nil fortius illo,
 et puer est cupidus numquam sed parcus habendi,
 pauper adhuc iam spargit opes, ingentia suadet
 consilia et sequitur, totum quod cogitat altum est, 150
 urget quod sperat. ludum si forte retexam,
 consumpsit quicquid iaculis fecisse putaris
 istius una dies: tribus hunc tremuere sagittis
 anguis, cervus, aper, non sic libravit in hostem
 spicula qui nato serpentis corpore cincto 155
 plus timuit, cum succurrit, dum iactibus isdem
 interitum vitamque daret stabilemque teneret
 corde tremente manum, totamque exiret in artem
 spe propiore metus, dans inter membra duorum
 unius mortem. libeat decernere caestu: 160
 cessit Eryx Siculus, simili nec floruit arte
 Sparta, Therapnaea pugilem cum gymnade pinguem
 stratus Bebryciis Amycus suspexit harenis.
 qui vigor in pedibus! frustra sibi natus Ofelte
 Sicaniam tribuit palmam, plantasque superbas 165
 haud ita per siccam Nemeen citus extulit Arcas,

cuius in Aetolo volitantem pulvere matrem
 horruit Hippomenes, multo qui caespite circi
 contemptu praemissus erat, cum carceris antro
 emicuit pernix populo trepidante virago, 170
 nil toto tactura gradu, cum pallidus ille
 respiceret medium post se decrescere campum
 et longas ad signa vias flatuque propinquo
 pressus in hostili iam curreret anxius umbra,
 donec ad anfractum metae iam iamque relictus 175
 concita ter sparso fregit vestigia pomo.
 qui videt hunc equitem, Ledaeum spernit alumnum
 ac iuvenem, Sthenoboea, tuum. cui terga vetustas
 pennati largitur equi Lyciamque Chimaeram
 quem superasse refert, vulnus cum sustulit unum 180
 tres animas. vitam tum si tibi fata dedissent,
 Maioriane ferox, vetuisses Castora frenos,
 Pollucem caestus, Alconem spicula nosse,
 Bellerofonteis insultaturus opimis.
 si clipeum capiat, vincit Telamone creatum, 185
 qui puppes inter Graias contra Hectoris ignem
 ipsam etiam infidi classem defendit Vlixis.
 missile si quanto iaculetur pondere quaeris,
 segnius insertae trepidans pro fasce Camillae
 excussit telum Metabus, nec turbine tanto 190

stridula Pelidae per Troilon exiit ornus;
 nec sic heroum tardantem busta Creontem
 Atticus Aegides rupit Marathonide quercu;
 nec sic intortum violatae Phoebados ultrix
 in Danaos fulmen iecit, cum Graecia Troiae 195
 noctem habuit similemque facem fixusque Caferei
 cautibus inter aquas flammam ructabat Oileus.
 parva loquor. quid quod, quotiens tibi bella geruntur,
 discipulus, non miles adest? et fingit alumnum:
 aemulus econtra spectat, quod viceris odit 200
 et quos vincis amat; totus dormitat ad istum
 magnus Alexander, patris quem gloria torsit.
 quid faciam infelix? nato quae regna parabo
 exclusa sceptris Geticis, res publica si me
 praeterit et parvus super hoc Gaudentius huius 205
 calcatur fatis? istum iam Gallia laudat
 quodque per Europam est. rigidis hunc abluit undis
 Rhenus, Arar, Rhodanus, Mosa, Matrona, Sequana, Ledus,
 Clitis, Elaris, Atax, Vacalis: Ligerimque bipenni
 excisum per frusta bibit. cum bella timentes 210
 defendit Turonos, aberas; post tempore parvo
 pugnastis pariter, Francus qua Cloio patentes
 Atrebatum terras pervaserat. hic coeuntes
 claudebant angusta vias arcuque subactum

vicum Helenam flumenque simul sub tramite longo 215
 artus suppositis trabibus transmiserat agger.
 illic te posito pugnabat pōnte sub ipso
 Maorianus eques. fors ripae colle propinquo
 barbaricus resonabat hymen Scythicisque choreis
 nubebat flavo similis nova nupta marito. 220
 hos ergo, ut perhibent, stravit; crepitabat ad ictus
 cassis et oppositis hastarum verbera thorax
 arcebat squamis, donec conversa fugatus
 hostis terga dedit; plaustis rutilare videres
 barbarici vaga festa tori coniunctaque passim 225
 fercula captivasque dapes cirroque madente
 ferre coronatos redolentia sarta lebetas.
 ilicet increscit Mavors thalamique refringit
 plus ardens Bellona faces; rapit esseda victor
 nubentemque nurum. non sic Pholoetica monstra 230
 atque Pelethronios Lapithas Semeleius Euan
 miscuit, Haemonias dum flammant orgia matres
 et Venerem Martemque cient ac prima cruentos
 consumunt ad bella cibos Bacchoque rotato
 pocula tela putant, cum crudesciente tumultu 235
 polluit Emathium sanguis Centauricus Othryn.
 nec plus nubigenum celebrentur iurgia fratrum:
 hic quoque monstra domat, rutili quibus arce cerebri

ad frontem coma tracta iacet nudataque cervix
 saetarum per damna nitet, tum lumine glauco 240
 albet aquosa acies ac vultibus undique rasis
 pro barba tenues perarantur pectine cristae.
 strictius assutae vestes procera coercent
 membra virum, patet his altato tegmine poples,
 latus et angustam suspendit balteus alvum. 245
 excussisse citas vastum per inane bipennes
 et plagae praescisse locum clipeosque rotare
 ludus et intortas praecedere saltibus hastas
 inque hostem venisse prius; puerilibus annis
 est belli maturus amor. si forte premantur 250
 seu numero seu sorte loci, mors obruit illos,
 non timor; invicti perstant animoque supersunt
 iam prope post animam. tales te teste fugavit
 et laudante viros. quisnam ferat? omnia tecum,
 te sine multa facit. pugnant pro principe cuncti: 255
 quam timeo, ne iam iste sibi! si regna tenebit,
 huic vincis quodcumque domas. nil fata relinquunt
 hic medium: percussor enim si respuis esse,
 servus eris. certe recto si tramite servat
 sidera Chaldaeus, novit si gramina Colchus, 260
 fulgura si Tuscus, si Thessalus elicit umbras,
 si Lyciae sortes sapiunt, si nostra volatu

fata locuntur aves, doctis balatibus Hammon
 si sanctum sub Syrte gemit, si denique verum
 Phoebe, Themis, Dodona, canis, post tempora nostra 265
 Iulius hic Augustus erit. coniunctus amore
 praeterea est iuveni, grandis quem spiritus armat
 regis avi. quo te vertas? ad culmina mundi
 hic fatum fert, ambo animum. consurge simulque
 aggredere ignaros; neutrum mactare valebis, 270
 si iubeas utrumque mori; sed necte dolosas
 blanditias uni, ferro tamen iste petatur.
 quid loquor incassum? nihil est, quod tanta cavemus?
 ut regnet, victurus erit?' commotus in iras
 Aetius sic pauca refert: 'compesce furentis 275
 impia vota animi: mortem mandare valebo
 insontis, taceam nostri? quisquamne precatur,
 ut sine criminibus crimen fiat bene nasci?
 ad poenam quis fata vocet? tua viscera ferro,
 Maioriane, petam, Phoebus si nocte refulget, 280
 luna die, duplex ponto si plaustra novatur
 Parrhasis, Atlantem Tanais, si Bagra da cernit
 Caucason, Hercynii nemoris si stipite linitis
 texta Nabataeum pro Rheno sulcat Hydaspem,
 si bibit Hispanus Gangem tepidisque ab Erythris 285
 ad Tartesiacum venit Indus aquator Hiberum,

si se Pollucis perfundit sanguine Castor,
 Thesea Pirithoi, Pyladen si stravit Orestae
 vel furibunda manus, raperet cum Taurica sacra
 matricida pius. sed ne sprevisse dolorem 290
 forte tuum videar, vivat careatque parumper
 militia. heu potuit nobis, nisi triste putasses,
 fortunam debere suam.' sic fatur et illum
 rure iubet patrio suetos mutare labores,
 fatorum currente rota, quo disceret agri 295
 quid possessorem maneat, quos denique mores
 ius civile paret, ne solam militis artem
 ferret ad imperium. suspenderat ilicet arma
 emeritus iuvenis, sterilis ieiunia terrae
 vomere fecundans. sic quondam consule curvo 300
 vertebas campos, paulum si pace sequestra
 classica laxasses, fortis eui laeva regebat
 stivam post aquilas, humili dum iuncta camino
 victoris fumum biberet palmata bubulci.
 Principis interea gladio lacrimabile fatum 305
 clauserat Aetius; cuius quo tutius ille
 magna Palatinis coniungeret agmina turmis,
 evocat hunc precibus; sed non se poena moratur
 sanguinis effusi (numerum collegerat ergo,
 non animum populi); ferri mala crimina ferro 310

solvit et in vestram plus concidit ille ruinam.
 iam tunc imperium praesentis principis aurea
 volvebant bona fata colu; sed publica damna
 invidiam fugere viri. quicumque fuerunt
 nomen in Augustum lecti, tenuere relictum 315
 Caesaribus solium: postquam tu capta laboras,
 hic quod habet fecit. Traianum Nerva vocavit,
 cum pignus iam victor erat; Germanicus esset
 ut titulis, meritis fuerat. res ordine currit;
 hanc ambit famam, quisquis sic incipit. olim 320
 post Capreas Tiberi, post turpia numina Gai,
 censuram Claudii, citharam thalamosque Neronis,
 post speculi immanis pompam, quo se ille videbat
 hinc turpis, quod pulcher, Otho, post quina Vitelli
 milia famosi ventris damnata barathro, 325
 his titulis princeps lectus similique labore
 Vespasianus erat. sed ne fortasse latronis
 me clausam virtute putes, consumpsit in illo
 vim gentis vitae vitium; Scythicam feritatem
 non vires, sed vota tenent, spoliisque potitus 330
 immensis robur luxu iam perdidit omne,
 quo valuit, dum pauper erat. mea viscera pro se
 in me nunc armat; laceror tot capta per annos
 iure suo, virtute mea, fecundaque poenis

quos patiar pario. propriis nil conficit armis: 335
 Gaetulis, Nomadis, Garamantibus Autololisque,
 Arzuge, Marmarida, Psyllo, Nasamone timetur
 segnis, et ingenti ferrum iam nescit ab auro.
 ipsi autem color exsanguis, quem crapula vexat
 et pallens pinguedo tenet, ganeaue perenni 340
 pressus acescentem stomachus non explicat auram.
 par est vita suis; non sic Barcaeus opimam
 Hannibal ad Capuam periit, cum fortia bello
 inter delicias mollirent corpora Baiae
 et se Lucrinas qua vergit Gaurus in undas 345
 bracchia Massylus iactaret nigra natator.
 atque ideo hunc dominum saltem post saecula tanta
 ultorem mihi redde, precor, ne dimicet ultra
 Carthago Italiam contra.' sic fata dolore
 ingemuit lacrimisque preces adiuvit obortis. 350
 his haec Roma refert: 'longas succinge querelas,
 o devota mihi: vindex tibi nomine divum
 Maorianus erit. sed paucis pauca retexam.
 ex quo Theodosius communia iura fugato
 reddidit auctoris fratri, cui guttura fregit 355
 post in se vertenda manus, mea Gallia rerum
 ignoratur adhuc dominis ignaraque servit.
 ex illo multum periit, quia principe clauso,

quisquis erat, miseri diversis partibus orbis
 vastari sollemne fuit. quae vita placeret, 360
 cum rector moderandus erat? contempta tot annos
 nobilitas iacuit: pretium res publica forti
 rettulit invidiam. princeps haec omnia noster
 corrigit atque tuum vires ex gentibus addens
 ad bellum per bella venit: nam maximus isse est, 365
 non pugnasse labor. terimus cur tempora verbis?
 pervenit et vincit.' tali sermone peractum
 concilium, verbisque deae famulante metallo
 aurea concordēs traxerunt fila sorores.
 Hos me, quos cecini, Romae Libyaeque labores 370
 vota hominum docuere loqui; iam tempus ad illa
 ferre pedem, quae fanda mihi vel Apolline muto:
 pro Musis Mars vester erit. conscenderat Alpes
 Raetorumque iugo per longa silentia ductus
 Romano exierat populato trux Alamannus 375
 perque Cani quondam dictos de nomine eampos
 in praedam centum novies dimiserat hostes.
 iamque magister eras: Burconem dirigis illuc
 exigua comitante manu, sed sufficit istud,
 cum pugnare iubes; certa est victoria nostris 380
 te mandasse acies; peragit fortuna triumphum
 non populo, sed amore tuo; nolo agmina campo,

quo mittis paucos. felix te respicit iste
 eventus belli. certatum est iure magistri,
 Augusti fato nuper: post hostis aperto 385
 errabat lentus pelago, postquam ordine vobis
 ordo omnis regnum dederat, plebs, curia. miles,
 et collega simul. Campanam flantibus Austris
 ingrediens terram securum milite Mauro
 agricolam aggreditur; pinguis per transtra sedebat 390
 Vandalus opperiens praedam, quam iusserat illuc
 captivo capiente trahi. sed vestra repente
 inter utrumque hostem dederant sese agmina planis,
 quae pelagus collemque secant portumque reducto
 efficiunt flexu fluvii. perterrita primum 395
 montes turba petit, trabibus quae clausa relictis
 praedae praeda fuit; tum concitus agmine toto
 in pugnam pirata coit: pars lintre cavata
 iam dociles exponit equos, pars ferrea texta
 concolor induitur, teretes pars explicat arcus 400
 spiculaque infusum ferro latura venenum,
 quae feriant bis missa semel. iam textilis anguis
 discurrit per utramque aciem, cui guttur adactis
 turgescit zephyris; patulo mentitur hiatu
 iratam pictura famem, pannoque furorem 405
 aura facit, quotiens crassatur vertile tergum

flatibus, et nimium iam non capit alvus inane.
 at tuba terrisono strepuit grave rauca fragore,
 responsat clamor lituis, virtusque repente
 ignavis vel parva furit. cadit undique ferrum, 410
 hinc tamen in iugulos: hunc torta falarica iactu
 proterit, ad mortem vix cessatura secundam:
 hunc conti rotat ictus; equo ruit aclyde fossus
 ille veruque alius; iacet hic simul alite telo,
 absentem passus dextram; pars poplite secto 415
 mortis ad invidiam vivit, partemque cerebri
 hic galeae cum parte rapit, fortique lacerto
 disicit ancipiti miserabile sinciput ense.
 ut primum versis dat tergum Vandalus armis,
 succedit caedes pugnae: discrimine nullo 420
 sternuntur passim campis, et fortia quaeque
 fecit iners. trepidante fuga mare pallidus intrat
 et naves pertransit eques, turpique natatu
 de pelago ad cymbam rediit. sic tertia Pyrrhi
 quondam pugna fuit: caesis cum milibus illum 425
 Dentatus premeret, lacerae vix fragmina classis
 traxit in Epirum, qui Chaonas atque Molossos,
 qui Thracum Macetumque manus per litora vestra
 sparserat et cuius vires Oenotria pallens
 ipsaque, quae petiit, trepidaverat uncta Tarentus. 430

hostibus expulsis campum qui maximus extat
 iam lustrare vacat: videas hic strage sub illa
 utrorumque animos; nullus non pectore caesus,
 quisquis vester erat: nullus non terga foratus,
 illorum quisquis. clamant hoc vulnera primi 435
 praedonum tum forte ducis, cui regis avari
 narratur nupsisse soror, qui pulvere caeco
 clausus et elisus pilis vestigia turpis
 gestat adhuc probrosa fugae. sic agmina vestra
 cum spoliis campum retinent et Marte fruuntur. 440
 interea duplici texit dum litore classem
 inferno superoque mari, cadit omnis in aequor
 silva tibi nimiumque diu per utrumque recisus,
 Appennine, latus navalique arbore dives
 non minus in pelagus nemorum quam mittis aquarum. 445
 Gallia continuis quamquam sit lassa tributis,
 hoc censu placuisse. cupit nec pondera sentit,
 quae prodesse probat, non tantis maior Atrides
 Carpathium texit ratibus, cum Doricus hostis
 Sigeas rapturus opes Rhoeteia clausit 450
 Pergama; nec tantae Seston iuncturus Abydo
 Xerxes classis erat, tumidas cum sterneret undas
 et pontum sub ponte daret, cum stagna superbo
 irrupit temerata gradu turmaeque frequentes

Hellespontiaco persultavere profundo; 455
 nec sic Leucadio classis Mareotica portu
 Actiacas abscondit aquas, in bella mariti
 dum venit a Fario dotalis turba Canopo,
 cum patrio Cleopatra ferox circumdata sistro
 milite vel piceo fulvas onerata carinas 460
 Dorida diffusam premeret Ptolomaide gaza,
 hoc tu non cultu pugnas, sed more priorum
 dite magis ferro, merito cui subiacet aurum
 divitis ignavi. tales ne sperne rebelles:
 etsi non acies, decorant tamen ista triumphos. 465
 nec me Lageam stirpem memorasse pigebit
 hostis ad exemplum vestri; namque auguror isdem
 regnis fortunam similem, cum luxus in illa
 parte sit aequalis, nec peior Caesar in ista.
 ilicet aggrederis quod nullus tempore nostro 470
 Augustus potuit: rigidum septemplicis Histri
 agmen in arma rapis. nam quicquid languidus axis
 cardine Sithonio sub Parrhase parturit ursa,
 hoc totum tua signa pavet; Bastarna, Suebus,
 Pannonius, Neurus, Chunus, Geta, Dacus, Halanus, 475
 Bellonothus, Rugus, Burgundio, Vesus, Alites,
 Bisalta, Ostrogothus, Procrustes, Sarmata, Moschus
 post aquilas venere tuas; tibi militat omnis

Caucasus et Scythicae potor Tanaiticus undae.

quid faciat fortuna viri? quascumque minatur, 480

has tremuit iam Roma manus; modo principe sub te,

ne metuat, prope parva putat, nisi serviat illi

quod timuit regnante alio. iam castra movebas

et te diversis stipabant milia signis:

obsequium gens una negat, quae nuper ab Histro 485

rettulit indomitum solito truculentior agmen,

quod dominis per bella caret populoque superbo

Tuldila plectendas in proelia suggerit iras.

hic tu vix armis positis iterum arma retractas:

Bistonides veluti Ciconum cum forte pruinas 490

Ogygiis complent thiasis, seu Strymonos arvis,

seu se per Rhodopen, seu qua nimbosus in aequor

volvitur Hyperboreis in cautibus Ismarus Hebrum

dat somno vaga turba, simul lassata quiescunt

orgia et ad bifoem reboat nec tibia flatum; 495

vix requies, iam ponte ligant, rotat enthea thyrsus

Bassaris et maculis Erythraeae nebridos horrens

excitat Odrysios ad marcida tympana mystas.

tu tamen hanc differs poenam, sed sanguinis auctor

maioris, dum parcis, eras. non pertulit ultra 500

hoc pro te plus cauta manus vestrumque pudorem

sprevit pro vobis; primi cadit hostia belli,

quisque rebellis erat. praedam quoque dividis illis,
 mens devota quibus fuerat: quae territa servit
 exemplo, gaudet pretio. Pharsalica Caesar 505
 arva petens subitas ferro compescuit iras:
 sed sua membra secans et causae mole coactus
 flevit quos perimit: vestris haec proficit armis
 seditio; quodcumque iubes, nisi barbarus audit,
 hinc cadit, ut miles timeat. iam tempore brumae 510
 Alpes marmoreas atque occurrentia iuncto
 saxa polo rupesque vitri siccamque minantes
 per scopulos pluviam primus pede carpis et idem
 lubrica praemisso firmas vestigia conto,
 coeperat ad rupis medium quae maxima turba est 515
 interno squalere gelu, quod colle supino
 artatis conclusa viis reptare rigenti
 non poterat revoluta solo: fors unus ab illo
 agmine, canentem cuius rota triverat Histrum,
 exclamat: 'gladios malo et sollemne quieta 520
 quod frigus de morte venit; mea torpor inert
 membra rigore ligat, quodam mihi corpus adustum
 frigoris igne perit. sequimur sine fine labori
 instantem iuvenem; quisquis fortissimus ille est
 aut rex aut populus, castris modo clausus aprica 525
 vel sub pelle iacet; nos anni vertimus usum.

quod iubet hic, lex rebus erit; non flectitur umquam
 a coeptis damnumque putat, si temporis iras
 vel per damna timet. qua dicam gente creatum,
 quem Scythia non patior? cuius lac tigridis infans 530
 Hyrcana sub rupe bibit? quae sustulit istum
 axe meo gravior tellus? en vertice summo
 argentes cogit turmas ac frigora ridet,
 dum solus plus mente calet. cum classica regis
 Arctoi sequerer, Romani principis arma 535
 Caesareumque larem luxu torpere perenni
 audieram: dominos nil prodest isse priores,
 si rex hic quoque fortis erat.' maiora parantem
 dicere de scopulo verbis accendis amaris:
 'quisquis es, oppositi metuis qui lubrica clivi, 540
 frange cutem pendentis aquae scalptoque fluento
 sit tibi lympa gradus. turpes depone querelas:
 otia frigus habent. numquid mihi membra biformis
 Hylaei natura dedit? num Pegasus alis
 adiuvit quicquid gradior pennasque volanti 545
 dat Calais Zetusque mihi, quem ninguida cernis
 calcantem iam dorsa iugi? vos frigora frangunt,
 vos Alpes? iam iam studeam pensare pruinas:
 aestatem sub Syrte dabo.' sic agmina voce
 erigis exemploque levas; primusque labores 550

aggredieris quoscumque iubes; tum cetera paret
 turba libens, servit propriis cum legibus auctor.
 Qui tibi praeterea comites quantusque magister
 militiae, vestrum post vos qui compulit agmen,
 sed non invitum? dignus, cui cederet uni 555
 Sulla acie, genio Fabius, pietate Metellus.
 Appius eloquio, vi Fulvius, arte Camillus.
 si praefecturae quantus moderetur honorem
 vir quaeras, tendit patulos qua Gallia fines,
 vix habuit mores similes, cui teste senatu. 560
 in se etiam tractum comnriserat Vlpus ensem.
 qui dictat modo iura Getis, sub iudice vestro
 pellitus ravum praeconem suscipit hostis.
 quid loquar hic illum, qui scrinia sacra gubernat,
 qui, cum civilis dispenset partis habenas, 565
 sustinet armati curas, interprete sub quo
 flectitur ad vestras gens efferat condiciones?
 quid laudare Petrum parvis, temeraria Clio,
 viribus aggredieris? cuius dignatur ab ore
 Caesar in orbe loqui, licet et quaestore diserto 570
 polleat; attamen hic nuper, placidissime princeps,
 obside percepto nostrae de moenibus urbis
 visceribus miseris insertum depulit ensem.
 et quia lassatis nimium spes unica rebus

venisti, nostris, petimus, succurre ruinis, 575
 Lugdunumque tuam, dum praeteris, aspice victor:
 otia post nimios poscit te fracta labores.
 cui pacem das, redde animum: lassata iuveni
 cervix deposito melius post sulcat aratro
 telluris glaebam solidae. bove, fruge, colono, 580
 civibus exhausta est. stantis fortuna latebat;
 dum capitur, vae quanta fuit! post gaudia, princeps,
 delectat meminisse mali. populatibus, igni
 etsi concidimus, veniens tamen omnia tecum
 restituis: fuimus vestri quia causa triumpho, 585
 ipsa ruina placet. cum victor scandere currum
 incipies crinemque sacrum tibi more priorum
 nectet muralis, vallaris, civica laurus
 et regum aspicient Capitolia fulva catenas,
 cum vesties Romam spoliis, cum divite cera 590
 pinges Cinyfii captiva mapalia Bocchi,
 ipse per obstantes populos raucosque fragores
 praecedam et tenui, sicut nunc, carmine dicam
 te geminas Syrtes, Alpes te, te mare magnum,
 te freta, te Libycas pariter domuisse catervas, 595
 ante tamen vicisse mihi. quod lumina flectis
 quodque serenato miseros iam respicis ore,
 exultare libet: memini, cum parcere velles,

hic tibi vultus erat; mitis dat signa venustas.

annue: sic vestris respiret Byrsa trophaeis, 600

sic Parthus certum fugiat Maurusque timore

albus eat; sic Susa tremant positisque pharetris

exarmata tuum circumstent Bactra tribunal.

CARMEN VI

PRAEFATIO PANEGYRICI DICTI AVITO AUGUSTO.

Pallados armisonae festum dum cantibus ortum

personat Hismario Thracia vate chelys,

et dum Mopsopium stipantur per Marathonem

qui steterant fluvii quaeque cucurrit humus,

dulcisonum quatitur fidibus dum pectine murmur, 5

has perhibent laudes laude probasse deam:

‘diva, Gigantei fudit quam tempore belli

armatus partus vertice dividuo,

quam neque Deliacis peperit Latona sub antris,

fixura errantem Cyclada pignoribus, 10

nec quae Cadmeis pariens Alciden in oris

suspendit triplici nocte puerperium,

nec cuius pluvio turris madefacta metallo est,

cum matrem impleret filius aurigena:

sed te, cum trepidum spectaret Flegra Tonantem, 15

impulit excussam vertice ruptus apex:

cumque deos solae traherent in proelia vires,

confusum valde te sine robur erat:

protulit ut mox te patrius, Sapientia, vertex,

tum mage vicerunt, te cum habuere dei. 20

te propter cessit, manibus constructa tremendis,

iam prope per rutilum machina tensa polum.

Pindus, Othrys, Pholoe dextris cecidere Gigantum,
 decidit et Rhoeti iam gravis Ossa manu,
 sternitur Aegaeon, Briareus, Ephialta Mimasque, 25
 Arctoas sueti lambere calce rotas.
 Enceladus patri iacuit fratrique Typhoeus:
 Euboicam hic rupem sustinet, hic Siculam.'
 hinc sese ad totam genetricem transtulit Orpheus
 et docuit chordas dicere Calliopam. 30
 assurrexerunt Musae sub laude sororis
 et placuit divae carmine plus pietas.
 quod si maternas laudes cantasse favori est
 nec valeo priscas aequiperare fides,
 publicus hic pater est, vovi cui carmen, Avitus: 35
 materia est maior, si mihi Musa minor.

CARMEN VII

PANEGYRICUS.

Phoebe, peragrato tandem visurus in orbe
quem possis perferre parem, da lumina caelo:
sufficit hic terris. nec se iam signifer astris
iactet, Marmaricus quem vertice conterit Atlans:
sidera sunt isti. quae sicut mersa nitescunt, 5
adversis sic Roma micat, cui fixus ab ortu
ordo fuit crevisse malis. modo principe surget
consule; nempe, patres, collatos cernere fasces
vos iuvat et sociam sceptris mandasse curulem:
credite, plus dabitur: currus. iam necte bifrontes, 10
anceps lane, comas duplicique accingere lauro.
principis anterior, iam consulis iste coruscat
annus, et emerita trabeis diademata crescunt.
incassum iam, Musa, paves, quod propulit Auster
vela ratis nostrae; pelago quia currere famae 15
coepimus, en sidus, quod nos per caerula servet.
Forte pater superum prospexit ab aethere terras:
ecce viget quodcumque videt; mundum reparasse
aspexisse fuit; solus foveat omnia nutus.
iamque ut convenient superi, Tegeaticus Arcas 20
nunc plantis, nunc fronte volat; vix contigit arva:
et toto descendit avo. mare, terra vel aer

indigenas misere deos. germane Tonantis,
 prime venis, viridi qui Dorida findere curru
 suetus in attonita spargis cito terga serenum; 25
 umentes Nymphas Forcus comitatur ibique
 glaucus, Glauce, venis, vatum et certissime Proteu,
 certus eras. longo veniunt post ordine divi:
 pampineus Liber, Mars trux, Tirynthius hirtus,
 nuda Venus, fecunda Ceres, pharetrata Diana, 30
 Iuno gravis, prudens Pallas, turrita Cybebe,
 Saturnus profugus, vaga Cynthia, Phoebus ephebus,
 Pan pavidus, Fauni rigidi, Satyri petulantes.
 convenere etiam caelum virtute tenentes:
 Castor equo, Pollux caestu, Perseius harpe, 35
 fulmine Vulcanus, Tiphys rate, gente Quirinus.
 quis canat hic aulam caeli, rutilantia cuius
 ipsa pavementum sunt sidera? iam pater aureo
 tranquillus sese solio locat, inde priores
 consedere dei (fluviis quoque contigit illo, 40
 sed senibus, residere loco, tibi, maxime fluctu
 Eridane et flavis in pocula fracte Sicambris,
 Rhene tumens Scythiaeque vagis equitate catervis
 Hister et ignotum plus notus, Nile, per ortum):
 cum procul erecta caeli de parte trahebat 45
 pigros Roma gradus, curvato cernua collo

ora ferens; pendent crines de vertice, tecti
 pulvere, non galea, clipeusque inpingitur aegris
 gressibus, et pondus, non terror fertur in hasta.
 utque pii genibus primum est adfusa Tonantis, 50
 'testor, sancte parens', inquit, 'te numen et illud,
 quicquid Roma fui: summo satis obruta fato
 invideo abiectis; pondus non sustinet ampli
 culminis arta domus nec fulmen vallibus instat.
 quid, rogo, bis seno mihi vulture Tuscus aruspex 55
 portendit? iaciens primae cur moenia genti
 ominibus iam celsa fui, dum collis Etrusci
 fundamenta iugis aperis mihi, Romule pauper?
 plus gladio secura fui, cum turbine iuncto
 me Rutulus, Veiens, pariterque Auruncus et Aequus, 60
 Hernicus et Volscus premerent. sat magna videbar
 et tibi, dum rumpit vitiatum femina ferro
 corpus et ad castum remeas, pudor erute, vulnus.
 iam cum vallatam socio me clausit Etrusco
 Tarquinius: pro Muci ignes! pro Coclitis undae! 65
 pro dolor! hic quonam est, qui sub mea iura redegit
 Samnitem Gurgis? Volsci qui terga cecidit,
 Marcius et, Senones fundens, dictator et exul?
 Fabricii vitam vellem, mortes Deciorum,
 vel sic vincentem vel sic victos: mea redde 70

principia. heu! quo nunc pompae ditiesque triumph
 et pauper consul? Libycum mea terruit axem
 cuspis et infido posui iuga tertia Poeno.
 Indorum Ganges, Colchorum Phasis, Araxes
 Armeniae, Ger Aethiopum Tanaisque Getarum 75
 Thybrinum tremuere meum. me Teutone iuncto
 quondam fracte subis Cimber, gladiisque gravatas
 ante manus solas iussi portare catenas.
 vae mihi! qualis eram, cum per mea iussa iuberent
 Sulla, Asiagenes, Curius, Paulus, Pompeius 80
 Tigrani, Antiocho, Pyrrho, Perseo, Mithridati
 pacem, regna, fugam, vectigal, vincla, venenum.
 Sauromatem taceo ac Moschum solitosque cruentum
 lac potare Getas ac pocula tingere venis
 vel, cum diffugiunt, fugiendos tum mage Persas. 85
 nec terras dixisse sat est: fulgentibus armis
 tot maria intravi duce, te longeque remotas
 sole sub occiduo gentes. victricia Caesar
 signa Caledonios transvexit ad usque Britannos;
 fuderit et quamquam Scotum et cum Saxone Pictum, 90
 hostes quaesivit, quem iam natura vetabat
 quaerere plus homines. vidit te frangere Leucas,
 trux Auguste, Pharon, dum classicus Actia miles
 stagna quatit profugisque bibax Antonius armis

incestam vacuat patrio Ptolomaida regno. 95

cumque prius stricto quererer de cardine mundi,
nec limes nunc ipsa mihi. plus, summe deorum,
sum iusto tibi visa potens, quod Parthicus ultro
restituit mea signa Sapor positoque tiara
funera Crassorum flevit, dum purgat. et hinc iam, 100
pro dolor! excusso populi iure atque senatus,
quod timui, incurri; sum tota in principe, tota
principis, et fio lacerum de Caesare regnum,
quae quondam regina fui; Capreasque Tiberi
et caligas Gai Claudii censura secuta est 105
et vir morte Nero; tristi Pisone verendum
Galbam sternis, Otho, speculo qui pulcher haberi
dum captas, ego turpis eram; mihi foeda Vitelli
intulit ingluvies ventrem, qui tempore parvo
regnans sero perit; lassam post inclitus armis 110
Vespasianus habet, Titus hinc, post hunc quoque frater;
post quem tranquillus vix ine mihi reddere Nerva
coepit, adoptivo factus de Caesare maior;
Vlpianus inde venit, quo formidata Sicambris
Agrippina fuit, fortis, pius, integer, acer. 115
talem capta precor. Traianum nescio si quis
aequiperet, ni fors iterum tu, Gallia, mittas
qui vincat.' lacrimae vocem clausere precantis,

et quicquid superest, luctus rogat. undique caeli
 assurgunt proceres, Mars, Cypris, Romulus et qui 120
 auctores tibi, Roma, dei; iam mitior ipsa
 flectitur atque iras veteres Saturnia donat.
 Iuppiter ista refert: 'Fatum quo cuncta reguntur
 quoque ego, non licuit frangi. sat celsa laborant
 semper, et elatas nostro de munere vires 125
 invidit Fortuna sibi; sed concipe magnos,
 quamquam fracta, animos. si te Porsenna soluto
 plus timuit de ponte fremens, si moenia capta
 mox Brenni videre fugam, si denique dirum
 Hannibalem iuncto terrae caelique tumultu 130
 reppulimus (cum castra tuis iam proxima muris
 starent, Collina fulmen pro turre cucurrit,
 atque illic iterum timuit natura paventem
 post Flegram pugnare Iovem): torpentia tolle
 lumina, deterrent mentem caligo relinquat. 135
 te mirum est vinci; incipies cum vincere, mirum
 non erit. utque tibi pateat quo surgere tandem
 fessa modo possis, paucis, cognosce, docebo.
 Est mihi, quae Latio se sanguine tollit alumnam,
 tellus clara viris, cui non dedit optima quondam 140
 rerum opifex natura parem; fecundus ab urbe
 pollet ager, primo qui vix proscissus aratro

semina tarda sitit vel luxuriante iuvenco
 arcana exponit piceam pinguedine glaebam.
 assurrexit huic, coxit quod torridus Auster, 145
 Niliacum Libycumque solum, collataque semper
 arida Mygdoniae damnarunt Gargara falces;
 Apulus et Calaber cessit. spes unica rerum,
 hanc, Arverne, colens nulli pede cedis in armis,
 quosvis vincis equo. testis mihi Caesaris esto 150
 hic nimium fortuna pavens, cum colle repulsus
 Gergoviae castris miles vix restitit ipsis.
 hos ego tam fortes volui, sed cedere Avitum
 dum tibi, Roma, paro, rutilat cui maxima dudum
 stemmata complexum germen, palmata cucurrit 155
 per proavos, gentisque suae te teste, Philagri,
 patricius resplendet apex. sed portio quanta est
 haec laudum, laudare patres, quos quippe curules
 et praefecturas constat debere nepoti?
 sint alii, per quos se postuma iactet origo, 160
 et priscum titulis numeret genus alter: Avite,
 nobilitas tu solus avos. libet edere tanti
 gesta viri et primam paucis percurrere vitam.
 Solverat in partum generosa puerpera casti
 ventris onus; manifesta dedi mox signa futuri 165
 principis ac totam fausto trepidi patris aulam

implevi augurio, licet idem grandia nati
 culparet fata et pueri iam regna videret.
 sed sibi commissum tanto sub pignore cernens
 mundi depositum, ne quid tibi, Roma, periret, 170
 iuvit fortunam studio. lactantia primum
 membra dedit nivibus, glaciemque irrumpere plantis
 iussit et attritas parvum ridere pruinas.
 surgentes animi Musis formantur et illo
 quo Cicerone tonas; didicit quoque facta tuorum 175
 ante ducum; didicit pugnas libroque relegit
 quae gereret campo. primus vix coeperat esse
 ex infante puer, rabidam cum forte cruentis
 rictibus atque escas ieiuna fauce parantem
 plus catulis stravit (fuerant nam fragmina propter) 180
 arrepta de caute lupam, fractusque molari
 dissiluit vertex et saxum vulnere sedit.
 sic meus Alcides, Nemeae dum saltibus errat,
 occurrit monstro vacuus, non robora portans,
 non pharetras; stetit ira fremens atque hoste propinquo 185
 consuluit solos virtus decepta lacertos.
 parva quidem, dicenda tamen: quis promptior isto
 tensa catenati summittere colla Molossi,
 et lustris recubare feras, interprete nare
 discere non visas et in aere quaerere plantas? 190

iam si forte suem latratibus improbus Vmber
 terruit, albentes nigro sub gutture lunas
 frangere ludus erat colluctantique lacerto
 vasta per adversas venabula cogere praedas.
 quam pulchrum, cum forte domum post lustra revertens 195
 horrore splenderet apri virtusque repugnans
 proderet invitum per fortia facta pudorem!
 sic Pandioniis castae Tritonidos arvis
 Hippolytus roseo sudum radiabat ab ore,
 sed simili, gemino flagrans cum Cressa furore 200
 transiit affectu matres et fraude novercas.
 quid volucrum studium, dat quas natura rapaces
 in vulgus prope cognatum? quis doctior isto
 instituit varias per nubila iungere lites?
 alite vincit aves, celerique per aethera plausu 205
 hoc nulli melius pugnator militat unguis.
 nec minus haec inter civilia iura secutus
 eligitur primus, iuvenis, solus, mala fractae
 alliget ut patriae poscatque informe recidi
 vectigal. procerum tum forte potentior illic, 210
 post etiam princeps, Constantius omnia praestat,
 indole defixus tanta et miratus in annis
 parvis grande bonum vel in ore precantis ephebi
 verba senis. ducis hinc pugnas et foedera regum

pandere, Roma, libet, variis incussa procellis 215
 bellorum regi Getico tua Gallia pacis
 pignora iussa dare est, inter quae nobilis obses
 tu, Theodore, venis, quem pro pietate propinqui
 expetis in media pelliti principis aula
 tutus, Avite, fide; probat hoc iam Theudoris altum 220
 exemplum officii. res mira et digna relatu,
 quod fueris blandus, regi placuisse feroci.
 hinc te paulatim praelibat sensibus imis
 atque animis: vult esse suum; sed spernis amicum
 plus quam Romanum gerere. stupet ille repulsam 225
 et plus inde places. rigidum sic, Pyrrhe, videbas
 Fabricium, ingestas animo cum divite fugit
 pauper opes, regem temnens, dum supplice censu
 pignus amicitiae vili mendicat ab auro.
 Aetium interea, Scythico quia saepe duello est 230
 edoctus, sequeris; qui, quamquam celsus in armis.
 nil sine te gessit, cum plurima tute sine illo.
 nam post Iuthungos et Norica bella subacto
 victor Vindelico Belgam, Burgundio quem trux
 presserat, absolvit iunctus tibi. vincitur illic 235
 cursu Herulus, Chunos iaculis Francusque natatu,
 Sauromata clipeo, Salius pede, falce Gelonus,
 vulnere vel si quis plangit, cui flesse feriri est

ac ferro perarasse genas vultuque minaci
 rubra cicatricum vestigia defodisse. 240
 Illustri iam tum donatur celsus honore.
 squameus et rutilis etiamnunc livida cristis
 ora gerens vix arma domum sordentia castris
 rettulerat: nova bella iterum pugnamque sub ipsis
 iam patriae muris periturus commovet hostis, 245
 Litorius Scythicos equites tum forte subacto
 celsus Aremorico Geticum rapiebat in agmen
 per terras, Arverne, tuas, qui proxima quaeque
 discursu, flammis, ferro, feritate, rapinis
 debebant, pacis fallentes nomen inane. 250
 huius tum famulum quidam truculentior horum,
 mox feriente, feris; ruit ille et tristia fata
 commendat domino absenti partemque futuram
 vindictae moriens Stygium spe portat ad amnem.
 et iam fama viro turres portasque tuenti 255
 intuitu pavidae plebis perfert scelus actum.
 excutitur, restat, pallet, rubet, alget et ardet,
 ac sibimet multas vultum variata per unum
 ira facit facies, vel, qui mos saepe dolenti,
 plus amat extinctum; tandem prorumpit et arma, 260
 arma fremit, pinguisque etiamnum sanguine fertur
 lorica, obtusus per barbara vulnera contus

atque sub assiduis dentatus caedibus ensis.
 includit suras ocreis capitique micantem
 imponit galeam, fulvus cui crescit in altum 265
 conus et iratam iaculatur vertice lucem.
 et iam scandit equum vulsisque a cardine portis
 emicat; adsistunt socio Virtusque Dolorque
 et Pudor: armatas pilo petit impiger alas
 pugnando pugnam quaerens, pavidumque per agmen 270
 multorum interitu compensat quod latet unus.
 sic Phrygium Emathia victorem cuspidе poscens
 Aeacides caeso luctum frenavit amico
 per mortes tot, Troia, tuas, iam vilia per se
 agmina contentus ruere, strictumque per amplos 275
 exerere gladium populos; natat obruta tellus
 sanguine, dumque hebetat turba grave caedua telum,
 absens in cuncto sibi vulnere iam cadit Hector.
 proditus ut tandem tanti qui causa tumultus,
 inquit Avitus: 'Age, Scythica nutrite sub arcto 280
 qui furis et caeso tantum qui fidis inermi,
 congregere armato. multum tibi praestitit ira
 iam mea: concessi pugnam iubeoque resistas;
 certantem mactasse iuvat.' sic fatur et aequor
 prosilit in medium, nec non ferus advenit hostis. 285
 ut primum pectus vel comminus ora tulere,

hic ira tremit, ille metu. iam cetera turba
 diversis trepidat votis variosque per ictus
 pendet ab eventu. sed postquam prima, secunda
 tertiaque acta rota est, venit ecce et celsa cruentum 290
 perforat hasta virum, post et confinia dorsi
 cedit transfosso ruptus bis pectore thorax.
 et dum per duplicem sanguis singultat hiatum,
 dividua ancipitem carpserunt vulnera vitam.
 Haec post gesta viri (temet, Styx livida, testor) 295
 intemerata mihi praefectus iura regebat:
 et caput hoc sibimet solitis defessa ruinis
 Gallia suscipiens Getica pallebat ab ira.
 nil prece, nil pretio, nil milite fractus agebat
 Aetius; capto terrarum damna patebant 300
 Litorio; in Rhodanum proprios producere fines
 Theudoridae fixum, nec erat pugnare necesse,
 sed migrare Getis. rabidam trux asperat iram
 victor; quod sensit Scythicum pro moenibus hostem,
 imputat; et nil est gravius, si forsitan umquam 305
 vincere contingat, trepido. postquam undique nullum
 praesidium ducibusque tuis nil, Roma, relictum est,
 foedus, Avite, novas; saevum tua pagina regem
 lecta domat; iussisse sat est te quod rogat orbis.
 credent hoc umquam gentes populiue futuri? 310

littera Romani cassat quod, barbare, vincis.
 iura igitur rexit; namque hoc quoque par fuit, ut tum
 assertor fieret legum qui nunc erit auctor,
 ne dandus populis princeps, caput, induperator,
 Caesar et Augustus solum fera proelia nosset. 315
 Iam praefecturae perfunctus culmine tandem
 se dederat ruri (numquam tamen otia, numquam
 desidia imbellis: studiumque et cura quieto
 armorum semper): subito cum rupta tumultu
 barbaries totas in te transfuderat arctos, 320
 Gallia. pugnacem Rugum comitante Gelono
 Gepida trux sequitur; Seyrum Burgundio cogit;
 Chunus, Bellonotus, Neurus, Bastarna, Toringus,
 Bructerus, ulvosa vel quem Nicer alluit unda,
 prorumpit Francus; cecidit cito secta bipenni 325
 Hercynia in lintres et Rhenum texuit alno;
 et iam terrificis diffuderat Attila turmis
 in campos se, Belga, tuos. vix liquerat Alpes
 Aetius, tenue et rarum sine milite ducens
 robur in auxiliis, Geticum male credulus agmen 330
 incassum propriis praesumens adfore castris.
 nuntius at postquam ductorem perculit, Hunos
 iam prope contemptum propriis in sedibus hostem
 expectare Getas, versat vagus omnia secum

consilia et mentem curarum fluctibus urget, 335
 tandem nutanti sedit sententia celsum
 exorare virum, collectisque omnibus una
 principibus coram supplex sic talibus infit:
 'orbis, Avite, salus, cui non nova gloria nunc est,
 quod rogat Aetius; voluisti, et non nocet hostis; 340
 vis: prodest. inclusa tenes tot milia nutu,
 et populis Geticis sola est tua gratia limes;
 infensi semper nobis pacem tibi praestant.
 victrices, i, prome aquilas; fac, optime, Chunos,
 quorum forte prior fuga nos concusserat olim, 345
 bis victos prodesse mihi.' sic fatur, et ille
 pollicitus votum fecit spem. protinus inde
 avolat et famulas in proelia concitat iras.
 ibant pellitae post classica Romula turmae,
 ad nomen currente Geta; timet aere vocari 350
 dirutus, opprobrium. non damnum barbarus horrens.
 hos ad bella trahit iam tum spes orbis Avitus,
 vel iam privatus vel adhuc. sic cinnama busto
 collis Erythraei portans Phoebeius ales
 concitat omne avium vulgus; famulantia currunt 355
 agmina, et angustus pennas non explicat aer.
 Iam prope fata tui bis senas vulturis alas
 complebant (scis namque tuos, scis, Roma, labores):

Aetium Placidus mactavit semivir amens.
 vixque tuo impositum capiti diadema, Petroni: 360
 ilico barbaries, nec non sibi capta videri
 Roma Getis tellusque suo cessura furori.
 raptores ceu forte lupi, quis nare sagaci
 monstrat odor pinguem clausis ab ovilibus auram,
 irritant acuuntque famem portantque rapinae 365
 in vultu speciem, patulo ieiunia rictu
 fallentes; iam iamque tener spe frangitur agnus,
 atque absens avido crepitat iam praeda palato.
 quin et Aremoricus piratam Saxona tractus
 sperabat, cui pelle salum sulcare Britannum 370
 ludus et assuto glaucum mare findere lembo.
 Francus Germanum primum Belgamque secundum
 sternebat, Rhenumque ferox, Alamanne, bibebas
 Romani ripis et utroque superbus in agro
 vel civis vel victor eras. sed perdita cernens 375
 terrarum spatia princeps iam Maximus, unum
 quod fuit in rebus, peditumque equitumque magistrum
 te sibi, Avite, legit. collati rumor honoris
 invenit agricolam, flexi dum forte ligonis
 exercet dentes vel pando pronus aratro 380
 vertit inexcocum per pingua iugera glaebam.
 sic quondam ad patriae res fractas pauper arator,

Cincinnate, venis, veterem cum te induit uxor
 ante boves trabeam dictatoremque salignae
 excepere fores atque ad sua tecta ferentem 385
 quod non persevit, turpique e fasce gravata
 vile triumphalis portavit purpura semen.
 Vt primum ingesti pondus suscepit honoris,
 legas qui veniam poscant, Alamanne, furori,
 Saxonis incursus cessat, Chattumque palustri 390
 alligat Albis aqua; vixque hoc ter menstrua totum
 luna videt, iamque ad populos ac rura feroci
 tenta Getae pertendit iter, qua pulsus ab aestu
 Oceanus refluxum spargit per culta Garumnam;
 in flumen currente mari transcendit amarus 395
 blanda fluenta latex, fluviique impacta per alveum
 salsa peregrinum sibi navigat unda profundum.
 hic iam disposito laxantes frena duello
 Vessorum procures raptim suspendit ab ira
 rumor, succincto referens diplomate Avitum 400
 iam Geticas intrare domos positaque parumper
 mole magisterii legati iura subisse.
 obstupere duces pariter Seythicusque senatus
 et timere, suam pacem ne forte negaret.
 sic rutilus Phaethonta levem cum carperet axis 405
 iam pallente die flagrantique excita mundo

pax elementorum fureret vel sicca propinquus
 saeviret per stagna vapor limusque sitiret
 pulvereo ponti fundo, tunc unica Phoebi
 insuetum clemens extinxit flamma calorem. 410
 Hic aliquis tum forte Getes, dum falce recocta
 ictibus informat saxoque cacuminat ense,
 iam promptus caluisse tubis, iam iamque frequenti
 caede sepulturus terram non hoste sepulto,
 claruit ut primum nomen venientis Aviti, 415
 exclamat: 'periit bellum, date rursus aratra.
 otia si replico priscae bene nota quietis,
 non semel iste mihi ferrum tulit. o pudor! o di!
 tantum posse fidem! quid foedera lenta minaris,
 in damnum mihi fide meum? compendia pacis 420
 et praestare iubes nos et debere: quis umquam
 crederet? en Getici reges, parere volentes,
 inferius regnasse putant. nec dicere saltim
 desidiaie obtentu possum te proelia nolle:
 pacem fortis amas. iam partes sternit Avitus; 425
 insuper et Geticas praemissus continet iras
 Messianus; adhuc mandasti, et ponimus arma.
 quid restat, quod posse velis? quod non sumus hostes,
 parva reor; prisco tu si mihi notus in actu es,
 auxiliaris ero. vel sic pugnare licebit.' 430

Haec secum rigido Vesus dum corde volutat,
 ventum in conspectum fuerat; rex atque magister
 propter constiterant; hic vultu erectus, at ille
 laetitia erubuit veniamque rubore poposcit.
 post hinc germano regis, hinc rege retento 435
 Palladium implicitis manibus subiere Tolosam.
 band secus insertis ad pulvinaria palmis
 Romulus et Tatius foedus iecere, parentum
 cum ferro et rabidis cognato in Marte maritis
 Hersilia inseruit Pallantis colle Sabinas. 440
 Interea incautam furtivis Vandalus armis
 te capit, infidoque tibi Burgundio ductu
 extorquet trepidas mactandi principis iras.
 heu facinus! in bella iterum quartosque labores
 perfida Elisseae crude seunt classica Byrsae. 445
 nutristis quod, fata, malum? conscenderat arces
 Euandri Massyla phalanx montesque Quirini
 Marmarici pressere pedes rursusque revexit
 quae captiva dedit quondam stipendia Barce.
 exilium patrum, plebis mala, principe caeso 450
 captivum imperium ad Geticas rumor tulit aures.
 luce nova veterum coetus de more Getarum
 contrahitur; stat prisca annis viridisque senectus
 consiliis; squalent vestes ac sordida macro

linthea pinguescunt tergo, nec tangere possunt 455
 altatae suram pelles, ac poplite nudo
 peronem pauper nodus suspendit equinum.
 Postquam in consilium seniorum venit honora
 pauperies pacisque simul rex verba poposcit,
 dux ait: 'optassem patriis securus in arvis 460
 emeritam, fateor, semper fovisse quietem,
 ex quo militiae post munia trina superbum
 praefecturae apicem quarto iam culmine rexi.
 sed dum me nostri princeps modo Maximus orbis,
 ignarum, absentem, procerum per mille repulsas 465
 ad lituos post iura vocat voluitque sonoris
 praeconem mutare tubis, promptissimus istud
 arripui officium, vos quo legatus adirem.
 foedera prisca precor, quae nunc meus ille teneret,
 iussissem si forte, senex, cui semper Avitum 470
 sectari crevisse fuit. tractare solebam
 res Geticas olim; scis te nescisse frequenter
 quae suasi nisi facta. tamen fortuna priorem
 abripuit genium; periit quodcumque merebar
 cum genitore tuo. Narbonem tabe solutum 475
 ambierat (tu parvus eras), trepidantia cingens
 nailia in infames iam iamque coegerat escas;
 iam tristis propriae credebat defore praedae,

si clausus fortasse perit, cum nostra probavit
 consilia et refugo laxavit moenia bello. 480
 teque ipsum (sunt ecce senes) hoc pectore fultum
 hae flentem tenuere manus, si forsitan altrix
 te mihi, cum nolles, lactandum tolleret. ecce
 advenio et prisci repeto modo pignus amoris.
 si tibi nulla fides, nulla est reverentia patris, 485
 i durus pacemque nega.' prorumpit ab omni
 murmur concilio fremitusque et proelia damnans
 seditiosa ciet concordem turba tumultum.
 tum rex effatur: 'dudum, dux inclite, culpo
 poscere te pacem nostram, cum cogere possis 490
 servitium, trahere ac populos in bella sequaces.
 ne, quaeso, invidiam patrio mihi nomine inuras:
 quid mereor, si nulla iubes? suadere sub illo
 quod poteras, modo velle sat est, solumque moratur,
 quod cupias nescisse Getas. mihi Romula dudum 495
 per te iura placent, parvumque ediscere iussit
 ad tua verba pater, docili quo prisca Maronis
 carmine molliret Scythicos mihi pagina mores;
 iam pacem tum velle doces. sed percipe, quae sit
 condicio obsequii: forsán rata pacta probabis. 500
 testor, Koma, tuum nobis venerabile nomen
 et socium de Marte genus (vel quicquid ab aevo,

nil te mundus habet melius, nil ipsa senatu),
 me pacem servare tibi vel velle abolere
 quae noster peccavit avus, quem fuscet id unum, 505
 quod te, Roma, capit; sed di si vota secundant,
 excidii veteris crimen purgare valebit
 ultio praesentis, si tu, dux inclite, solum
 Augusti subeas nomen. quid lumina flectis?
 invitum plus esse decet. non cogimus istud, 510
 sed contestamur: Romae sum te duce amicus,
 principe te miles. regnum non praeripis ulli,
 nec quisquam Latias Augustus possidet arces;
 qua vacat, aula tua est. testor, non sufficit istud,
 ne noceam; atque tuo hoc utinam diademate fiat, 515
 ut prosim! suadere meum est; nam Gallia si te
 compulerit, quae iure potest, tibi pareat orbis,
 ne pereat,' dixit pariterque in verba petita
 dat sanctam cum fratre fidem. discedis, Avite,
 maestus, qui Gallos scires non posse latere 520
 quid possint servire Getae te principe. namque
 civibus ut patuit trepidis te foedera ferre,
 occurrunt alacres ignaroque ante tribunal
 sternunt; utque satis sibimet numerosa coisse
 nobilitas visa est, quam saxa nivalia Cotti 525
 despectant, variis nec non quam partibus ambit

Tyrrheni Rhenique liquor, vel longa Pyrenei
 quam iuga ab Hispano seclusam iure cohercent,
 aggreditur nimio curarum pondere tristem
 gaudens turba virum. procerum tum maximus unus, 530
 dignus qui patriae personam sumeret, inquit:
 'quam nos per varios dudum fortuna labores
 principe sub puero laceris terat aspera rebus,
 fors longum, dux magne, queri, cum quippe dolentum
 maxima pars fueris, patriae dum vulnera lugens 535
 sollicitudinibus vehementibus exagitaris.
 has nobis inter clades ae funera mundi
 mors vixisse fuit. sed dum per verba parentum
 ignavas colimus leges sanctumque putamus
 rem veterem per damna sequi, portavimus umbram 540
 imperii, generis contenti ferre vetusti
 et vitia ac solitam vestiri murice gentem
 more magis quam iure pati. promptissima nuper
 fulsit condicio, proprias qua Gallia vires
 exereret, trepidam dum Maximus occupat urbem: 545
 orbem sat potuit, si te sibi tota magistro
 regna reformasset. quis nostrum Belgica rura,
 litus Aremorici, Geticas quis moverit iras,
 non latet: his tantis tibi cessimus, inclite, bellis.
 nunc iam summa vocant; dubio sub tempore regnum 550

non regit ignavus. postponitur ambitus omnis,
 ultima cum claros quaerunt: post damna Ticini
 ac Trebiae trepidans raptim res publica venit
 ad Fabium. Cannas celebres Varrone fugato
 Scipiadumque etiam turgentem funere Poenum 555
 Livius electus fregit. captivus, ut aiunt,
 orbis in urbe iacet; princeps perit, hic caput omne
 nunc habet imperium. petimus, conscende tribunal,
 erige collapsos; non hoc modo tempora poscunt,
 ut Romam plus alter amet. ne forte reare 560
 te regno non esse parem: cum Brennica signa
 Tarpeium premerent, scis, tum res publica nostra
 tota Camillus erat, patriae qui debitus ultor
 textit fumantes hostili strage favillas.
 non tibi centurias aurum populare paravit, 565
 nec modo venales numerosoque asse redemptae
 concurrunt ad puncta tribus; suffragia mundi
 nullus emit. pauper legeris; quod sufficit unum,
 es meritis dives. patriae cur vota moraris,
 quae iubet ut iubeas? haec est sententia cunctis: 570
 si dominus fis, liber ero.' fragor atria complet
 Uerni, quo forte loco pia turba senatus
 detulerat vim, vota, preces. locus, hora diesque
 dicitur imperio felix, ac protinus illic

nobilium excubias gaudens sollertia mandat. 575

Tertia lux refugis Hyperiona fuderat astris;
 concurrunt proceres, ac milite circumfuso
 aggere composito statuunt ac torque coronant
 castrensi maestum donantque insignia regni;
 iam prius induerat solas de principe curas. 580

haud alio quondam vultu Tirynthius heros
 pondera suscepit caeli simul atque novercae,
 cum Libyca se rupe gigas subduceret et cum
 tutior Herculeo sedisset machina dorso.

Hunc tibi, Roma, dedi, patulis dum Gallia campis 585
 intonat Augustum plausu faustumque fragorem
 portat in exsanguem Boreas iam fortior Austrum.
 hic tibi restituet Libyen per vincula quarta,
 et cuius solum amissas post saecula multa

Pannonias revocavit iter, iam credere promptum est, 590
 quid faciat bellis. o quas tibi saepe iugabit
 inflictis gentes aquilis, qui maxima regni
 omina privatus fugit, cum forte vianti
 excuteret praepes plebeium motus amictum!

laetior at tanto modo principe, prisca deorum, 595
 Roma, parens, attolle genas ac turpe veterum
 depone; en princeps faciet iuvenescere maior,
 quam pueri fecere senem.' finem pater ore

vix dederat: plausere dei fremitusque cucurrit

concilio. felix tempus nevere sorores

600

imperiis, Auguste, tuis et consulis anno

fulva volubilibus duxerunt saecula pensis.

CARMEN VIII

AD PRISCUM VALERIANUM VIRUM PRAEFECTORIUM.

Prisce, decus semper nostrum, cui principe Avito
cognatum sociat purpura celsa genus,
ad tua cum nostrae currant examina nugae,
dico: 'state, vagae; quo properatis? amat.
destrictus semper censor qui diligit extat; 5
dura fronte legit mollis amicitia.
nil totum prodest adiectum laudibus illud,
Vlpia quod rutilat porticus aere meo
vel quod adhuc populo simul et plaudente senatu
ad nostrum reboat concava Roma sophos.' 10
respondent illae: 'properabimus, ibimus, et nos
non retines: tanto iudice culpa placet.
cognitor hoc nullus melior; bene carmina pensat
contemptu tardo, iudicio celeri.'
et quia non potui temeraria sistere verba, 15
hoc rogo, ne dubites lecta dicare rogo.

CARMEN IX

AD FELICEM.

LARGAM SOLLIUS HANC APOLLINARIS

FELICI DOMINO PIOQUE FRATRI

DICIT SIDONIUS SUUS SALUTEM.

Dic, dic quod peto, Magne, dic, amabo,

Felix nomine, mente, honore, forma, 5

natis, coniuge, fratribus, parente,

germanis genitoris atque matris

et summo patrui Camillo,

quid nugas temerarias amici,

sparsit quas tenerae iocus iuventae, 10

in formam redigi iubet libelli,

ingentem simul et repente fascem

conflari invidiae et perire chartam?

mandatis famulor, sed ante testor,

lector quas patieris hic salebras. 15

Non nos currimus aggerem vetustum

nec quicquam invenies, ubi priorum

antiquas terat orbitas Thalia,

non hic antipodas salumque rubrum,

non hic Memnonios canemus Indos 20

Aurorae face civica perustos;

non Artaxata, Susa, Bactra, Carrhas,

non coctam Babylona personabo,
 quae largum fluvio patens alumno
 inclusum bibit hinc et inde Tigrim.² 25
 non hic Assyriis Ninum priorem,
 non Medis caput Arbacen profabor,
 nec quam divite, cum refugit hostem,
 arsit Sardanapallus in favilla.
 non Cyrum Astyagis loquar nepotem, 30
 nutritum ubere quem ferunt canino,
 cuius non valuit rapacitatem
 vel Lydi satiare gaza Croesi;
 cuius nec feritas subacta tunc est,
 caesis milibus ante cum ducentis 35
 in vallis Scythicae coactus artum
 orbatae ad Tomyris veniret utrem.
 Non hic Cecropios leges triumphos.
 vel si quo Marathon rubet duello,
 aut, cum milia mille concitaret, 40
 inflatum numerositate Xerxen,
 atque hunc fluminibus satis profundis
 confestim ebibitis adhuc sitisse;
 nec non Thermopylas et Helles undas
 spretis obicibus soli salique 45

2 Tigrim: add full stop (erroneously attached to number 25 in version 2).

insanis equitasse cum catervis
 admissoque in Athon tumente ponto
 iuxta frondiferae cacumen Alpis
 scalptas classibus isse per cavernas.
 Non prolem Garamantici Tonantis, 50
 regnis principibusque principantem,
 porrectas Asiae loquar paterno
 actum fulmine pervolasse terras
 et primum Darii tumultuantes
 praefectos satrapasque perculisse, 55
 mox ipsum solio patrum superbum
 cognatosque sibi deos crepantem
 captis coniuge, liberis, parente
 in casus hominis redire iussum;
 qui cum maxima bella concitasset 60
 tota et Persidis undique gregatae
 uno constituisset arma campo,
 hoc solum perhibetur assecutus,
 dormire ut melius liberet hosti.
 Non vectos Minyas loquente silva 65
 dicam Phasiaco stetisse portu,
 forma percita cum ducis Pelasgi
 molliret rabidos virago tauros,
 nec tum territa, cum suus colonus

post anguis domiti satos molares 70
 armatas tremebundus inter herbas
 florere in segetem stuperet hostem
 et pugnantibus hinc et hinc aristis
 supra belliferas madere glaebas
 culmosos viridi cruore fratres. 75
 Non hic terrigenam loquar cohortem
 admixto mage vividam veneno,
 cui praeter speciem modo carentem
 angues corporibus voluminosis
 alte squamea crura porrigentes 80
 in vestigia fauce desinebant.
 sic formae triplicis procax iuventus
 tellurem pede proterens voraci
 currebat capitum stupenda gressu
 et, cum classica numinum sonabant, 85
 mox contra tonitrus resibilante
 audebat superos ciere planta.
 nec Flegrae legis ampliata rura,
 missi dum volitant per astra montes
 Pindus, Pelion, Ossa, Olympus, Othrys 90
 cum silvis, gregibus, feris, pruinis,
 saxis, fontibus, oppidis levati
 vibrantum spatiosiore dextra.

Non hic Herculis excolam labores,
 cui sus, cerva, leo, gigas, Amazon, 95
 hospes, taurus, Eryx, aves, Lycus, fur,
 Nessus, Lips, iuga, poma, virgo, serpens,
 Oete, Thraces equi, boves Hiberæ,
 luctator fluvijs, canis triformis
 portatusque polus polum dederunt. 100
 Non hic Elida nobilem quadrigis
 nec notam nimis amnis ex amore
 versu prosequar, ut per ima ponti
 Alpheus fluat atque transmarina
 in fluctus cadat unda coniugales. 105
 Non hic Tantaleam domum retexam,
 qua mixtum Pelopea per parentem est
 prolis facta soror novoque monstro
 infamem genuit pater nepotem;
 nil maestum hic canitur; nec esculentam 110
 fletus pingimus ad dapem Thyestæ,
 fratris crimine qui miser voratis
 vivum pignoribus fuit sepulcrum,
 cum post has epulas repente flexis
 Titan curribus occidens ad ortum 115
 convivam fugeret, diem fugaret.
 Nec Fryx pastor erit tibi legendus,

decrescens cui Dindymon reciso
 fertur vertice texuisse classem,
 cum iussu Veneris patrocinantis 120
 terras Oebalias et hospitales
 raptor depopulatus est Amyclas,
 praedam trans pelagus petens sequacem.
 sed nec Pergama nec decenne bellum
 nec saevas Agamemnonis phalangas 125
 nec periuria persequar Sinonis,
 arx quo Palladio dicata signo
 pellaci reserata proditore
 portantem pedites equum recepit.
 Non hic Maeoniae stilo Camenae 130
 civis Dulichiique Thessalique
 virtutem sapientiamque narro,
 quorum hic Peliaco putatur antro
 venatu, fidibus, palaestra et herbis
 sub Saturnigena sene institutus, 135
 dum nunc lustra terens puer ferarum
 passim per Pholoen iacet nivosam,
 nunc praesepibus accubans amatis
 dormit mollius in iuba magistri;
 inde Scyriadum datus parenti 140
 falsae nomina pertulisse Pyrrhae

atque inter tetricae choros Minervae
 occultos Veneri rotasse thyrsos;
 postremo ad Frygiae sonum rapinae
 tractus laudibus Hectoris trahendi. 145
 ast illum, cui contigit paternam
 quartum post Ithacam redire lustrum,
 nec Zmyrnae satis explicat volumen.
 nam quis continuare possit illos
 quos terra et pelago tulit labores: 150
 raptum Palladium, repertum Achillem,
 captum praepetibus Dolona plantis
 et Rhesi niveas prius quadrigas,
 Xanthi quam biberent fluenta, tractas,
 ereptam quoque quam deus patronus, 155
 Filocteta, tibi dedit pharetram.
 Aiacem Telamonium furentem,
 quod sese ante rates agente causam
 pugnacis tulit eloquens coronam,
 vitatum hinc Polyphemon atque Circen 160
 et Laestrygonii famem tyranni,
 tum pomaria divitis, Calypso et
 Sirenas pereuntibus placentes,
 vitatas tenebras facemque Naupli
 et Scyllae rabidum voracis inguen 165

vel Tauromenitana quos Charybdis
 ructato scopulos cavat profunde?
 Non divos specialibus faventes
 agris, urbibus insulisque canto,
 Saturnum Latio Iovemque Cretae 170
 Iunonemque Samo Rhodoque Solem,
 Hennae Persephonen, Minervam Hymetto,
 Vulcanum Liparae, Papho Dionen,
 Argis Persea, Lampsaco Priapum,
 Thebis Euhion Illoque Vestam, 175
 Thymbrae Delion, Arcadem Lycaeo,
 Martem Thracibus ac Scythis Dianam,
 quos fecere deos dicata templa,
 tus, sal, far, mola vel superfluarum
 consecratio caerimoniarum. 180
 Non cum Triptolemo verendam Eleusin,
 qui primas populis dedere aristas
 pastis Chaonium per ilicetum,
 non Apin Mareoticum sonabo
 ad Memphitica sistra concitari. 185
 non dicam Lacedaemonos iuventam
 unctas Tyndaridis dicasse luctas,
 doctos quos patriis palen Therapnis
 gymnas Bebrycii tremit theatri;

non sortes Lyciasque Caeritumque, 190
 responsa aut Themidis priora Delphis,
 nec quae fulmine Tuscus expiato
 saeptum numina quaerit ad bidental;
 nec quos Euganeum bibens Timavum
 colle Antenoreo videbat augur 195
 divos Thessalicam movere pugnam;
 nec quos Amphiaraus et Melampus
 * *
 ex ipsis rapuit deos favillis
 per templum male fluctuante flamma
 gaudens lumine perduto Metellus. 200
 non hic Cinyfius canetur Hammon
 mitratum caput elevans harenis,
 vix se post hecatombion litatum
 suetus promere Syrtium barathro.
 non hic Dindyma nec crepante buxo 205
 Curetas Berecynthiam sonantes,
 non Bacchum trieterica exerentem
 describam et tremulas furore festo
 ire in Bassaridas vel infulatos
 aram ad turicremam rotare mystas. 210
 Non hic Hesiodea pinguis Asbrae
 spectes carmina Pindarique chordas;

non hic socciferi iocos Menandri,
 non laesi Archilochi feros iambos,
 vel plus Stesichori graves Camenas, 215
 aut quod composuit puella Lesbis,
 non quod Mantua contumax Homero
 adiecit Latiaribus loquelis,
 aequari sibimet subinde livens
 busto Parthenopam Maroniano; 220
 non quod post satiras epistularum
 sermonumque sales novumque epodon,
 libros carminis ac poeticam artem
 Phoebi laudibus et vagae Dianae
 conscriptis voluit sonare Flaccus; 225
 non quod Papinius tuus meusque
 inter Labdacios sonat furores
 aut cum forte pedum minore rhythmo
 pingit gemmea prata silvularum.
 Non quod Corduba praepotens alumnis 230
 facundum ciet hic putes legendum,
 quorum unus colit hispidum Platona
 incassumque suum monet Neronem,
 orchestram quatit alter Euripidis,
 pictum faecibus Aeschylon secutus 235
 aut plaustis solitum sonare Thespin,

qui post pulpita trita sub cothurno
 ducebant olidae marem capellae;
 pugnam tertius ille Gallicani
 dixit Caesaris, ut gener socerque 240
 cognata impulerint in arma Romam,
 tantum dans lacrimas suis Philippis,
 ut credat Cremerae levem ruinam,
 infra et censeat Alliam dolendam
 ac Brenni in trutina Iovem redemptum, 245
 postponat Trebiam gravesque Cannas,
 stragem nec Trasimenicam loquatur,
 fratres Scipiadas putet silendos,
 quos Tartesiacus retentat orbis,
 Eufraten taceat male appetitum, 250
 Crassorum et madidas cruore Carrhas
 vel quos, Spartace, consulum solebas
 victrici gladios fugare sica,
 ipsum nec fleat ille plus duellum,
 quod post Cimbrica turbidus trophaea 255
 et vinctum Nasamonium Iugurtham,
 dum quaerit Mithridaticum triumphum,
 Arpinas voluit movere Sullae.
 Non Gaetulicus hic tibi legetur,
 non Marsus, Peto, Silius, Tibullus, 260

non quod Sulpiciae iocus Thaliae
 scripsit blandiloquum suo Caleno,
 non Persi rigor aut lepos Properti,
 sed nec centimeter Terentianus.
 non Lucilius hic Lucretiusque est, 265
 non Turnus, Memor, Ennius, Catullus,
 Stella et Septimius Petroniusque
 aut mordax sine fine Martialis,
 non qui tempore Caesaris secundi
 aeterno incoluit Tomos reatu, 270
 nec qui consimili deinde casu
 ad vulgi tenuem strepentis auram
 irati fuit histrionis exul,
 non Pelusiaco satus Canopo,
 qui ferruginei toros mariti 275
 et Musa canit inferos superna,
 nec qui iam patribus fuere nostris
 primo tempore maximi sodales,
 quorum unus Bonifatium secutus
 nec non praecipitem Sebastianum 280
 natales puer horruit Cadurcos
 plus Pandionias amans Athenas:
 cuius si varium legas poema,
 tunc Phoebum vel Hyantias puellas

potata madidas ab Hippocrene, 285
 tunc Amphiona filiumque Maiae,
 tunc vatem Rhodopeium sonare
 collato modulamine arbitreris.
 Non tu hic nunc legeris tuumque fulmen,
 o dignissime Quintianus alter, 290
 spernens qui Ligurum solum et penates
 mutato lare Gallias amasti,
 inter classica, signa, pila, turmas
 laudans Aetium vacansque libro,
 in castris hederate laureatis. 295
 sed nec tertius ille nunc legetur,
 Baetin qui patrium semel relinquens
 undosae petiit sitim Ravennae,
 plosores cui fulgidam Quirites
 et carus popularitate princeps 300
 Traiano statuam foro locarunt.
 Sed ne tu mihi comparare temptes,
 quos multo minor ipse plus adoro,
 Paulinum Ampeliumque Symmachumque,
 Messalam ingenii satis profundi 305
 et nulli modo Martium secundum,
 dicendi arte nova parem vetustis
 Petrum et cum loquitur nimis stupendum,

vel quem municipalibus poetis
 praeponit bene Vilicum senatus, 310
 nostrum aut quos retinet solum disertos,
 dulcem Anthedion et mihi magistri
 musas sat venerabiles Hoeni,
 acrem Lampridium, catum Leonem
 praestantemque tuba Severianum 315
 et sic scribere non minus valentem,
 Marcus Quintilianus ut solebat.
 Nos valde sterilis modos Camenae
 rarae credimus hos brevis chartae,
 quae scombros merito piperque portet. 320
 nam quisnam deus hoc dabit reiectae,
 ut vel suscipiens bonos odores,
 nardum ac pinguis Nicerotianis
 quae fragrant alabastra tincta sucis,
 Indo cinnamon ex rogo petitum, 325
 quo Phoenix iuvenescit occidendo,
 costum, malobathrum, rosas, amomum,
 myrrham, tus, opobalsamumque servet?
 quapropter facinus meum tuere
 et condiscipuli tibi obsequentis 330
 incautum precor asseras pudorem.
 germanum tamen ante sed memento,

doctrinae columnen, Probum advocare,
 isti qui valet exarationi
 destrictum bonus applicare theta. 335
 novi sed bene, non refello culpam,
 nec doctis placet impudens poeta;
 sed nec turgida contumeliosi
 lectoris nimium verebor ora,
 si tamquam gravior severiorque 340
 nostrae Terpsichores iocum refutans
 rugato Cato tertius labello
 narem rhinocerotica minetur.
 non te terreat hic nimis peritus;
 verum si cupias probare, tanta 345
 nullus scit, mihi crede, quanta nescit.

CARMEN X

PRAEFATIO EPITHALAMII RURICIO ET IBERIAE DICTI.

Flucticolae cum festa nurus Pagasaea per antra
 rupe sub Emathia Pelion explicuit,
angustabat humum superum satis ampla supellex;
 certabant gazis hinc polus, hinc pelagus;
ducebatque choros viridi prope tectus amictu 5
 caeruleae pallae concolor ipse socer;
nympha quoque in thalamos veniens de gurgite nuda
 vestiti coepit membra timere viri.
tum divum quicumque aderat terrore remoto
 quo quis pollebat lusit in officio. 10
Iuppiter emisit tepidum sine pondere fulmen
 et dixit: 'melius nunc Cytherea calet.'
Pollux tum caestu laudatus, Castor habenis,
 Pallas tum cristis, Delia tum pharetris;
Alcides clava, Mavors tum lusit in hasta, 15
 Arcas tum virga, nebride tum Bromius.
hic et Pipliadas induxerat optimus Orpheus
 chordis, voce, manu, carminibus, calamis.
ambitiosus Hymen totas ibi contulit artes;
 qui non ingenio, fors placuit genio. 20
fescennina tamen non sunt admissa, priusquam
 intonuit solita noster Apollo lyra.

CARMEN XI

EPITHALAMIUM.

Inter Cyaneas, Ephyraea cacumina, cautes
qua super Idalium levat Orithyion in aethram
exesi sale montis apex. ubi forte vagantem,
dum fugit, et fixit trepidus Symplegada Tifys,
atque recurrentem ructatum ad rauca Maleam 5
exit in Isthmiacum pelagus claudentibus alis
saxorum de rupe sinus, quo saepe recessu
sic tamquam toto coeat de lumine caeli,
artatur collecta dies tremulasque per undas
insequitur secreta vadi, transmittitur alto 10
perfusus splendore latex miroque relatu
lympa bibit solem tenuique inserta fluento
perforat arenti radio lux sicca liquorem.
Profecit studio spatium; nam Lemnius illic
ceu templum lusit Veneri fulmenque relinquens 15
hic ferrugineus fumavit saepe Pyragmon.
hic lapis est, de quinque locis dans quinque colores,
Aethiopus, Frygius, Parius, Poenus, Lacedaemon,
purpureus, viridis, maculosus, eburnus et albus.
postes chrysolithi fulvus diffulgurat ardor; 20
myrrhina, sardonyches, amethystus Hiberus, iaspis
Indus, Chalcidicus, Scythicus, beryllus, achates

attollunt duplices argenti cardine valvas,
 per quas inclusi lucem vomit umbra smaragdi;
 limina crassus onyx crustat propterque hyacinthi 25
 caerula concordem faciunt in stagna colorem.
 exterior non computa silex, sed prominet alte
 asper ab assiduo lympharum verbere pumex.
 interiore loco simulavit Mulciber auro
 extantes late scopulos atque arte magistra 30
 ingenti cultu naturae inculta fefellit,
 huic operi insistens, quod necdum noverat illa
 quae post Lemniacis damnavit furta catenis.
 squameus huc Triton duplicis confinia dorsi
 qua coeunt supra sinuamina tortilis alvi 35
 inter aquas calido portabat corde Dionen.
 sed premit adiecto radiantis pondere conchae
 semiferi Galatea latus, quod pollice fixo
 vellit, et occulto spondet conubia tactu.
 tum gaudens torquente ioco subridet amator 40
 vulnere iamque suam parcenti pistre flagellat.
 pone subit turmis flagrantibus agmen Amorum;
 hic cohibet delphina rosis, viridique iuvenco
 hic vectus spretis pendet per cornua frenis;
 hi stantes motu titubant plantaque madenti 45
 labuntur firmantque pedum vestigia pennis,

illa recurvato demiserat ora lacerto
 mollia; marcebant violae graviorque sopore
 coeperat attritu florum descendere cervix.
 solus de numero fratrum qui pulchrior ille est 50
 deerat Amor, dum festa parat celeberrima Gallis,
 quae socer Ommatius, magnorum maior avorum
 patriciaeque nepos gentis, natae generoque
 excolit auspiciis faustis. sed fulsit ut ille
 forte dies, matrem celeri petit ipse volatu, 55
 cuius fax, arcus, gorytus pendebat. at ille
 cernuus et laevae pendens in margine palmae
 libratos per inane pedes adverberat alis,
 oscula sic matris carpens somnoque refusae
 semisopora levi scalpebat lumina penna. 60
 tum prior his alacer coepit: 'nova gaudia porto
 felicitis praedae, genetrix. calet ille superbus
 Ruricius nostris facibus dulcique veneno
 tactus votivum suspirat corde dolorem.
 esset si praesens aetas, impenderet illi 65
 Lemnias imperium, Cressa stamen labyrinthi,
 Alceste vitam, Circe herbas, poma Calypso,
 Scylla comas, Atalanta pedes, Medea furores,
 Hippodame ceras, cygno Iove nata coronam;
 huic Dido in ferrum, simul in suspendia Phyllis, 70

Euadne in flammis et Sestias isset in undas.'

His haec illa refert: 'Gaudemus, nate, rebellem

quod vincis laudasque virum; sed forma puellae est,

quam si spectasset quondam Stheneboeus heros,

non pro contemptu domuisset monstra Chimaerae; 75

Thermodontiaca vel qui genetrice superbus

sprevit Gnosiaca temeraria vota novercae,

hac visa occiderat, fateor, sed crimine vero;

et si iudicio forsitan mihi quarta fuisset,

me quoque Rhoetea damnasset pastor in Ida; 80

'vincere' vel 'si optas, istam da, malo, puellam'

dixerat: hanc dederam formam pro munere formae:

tantus honor geniusque genis; collata rubori

pallida blatta latet depressaque lumine vultus

nigrescunt vincto bacarum fulgura collo. 85

te quoque multimodis ambisset, Hiberia, ludis

axe Pelops, cursu Hippomenes luctaque Achelous,

Aeneas bellis, spectatus Gorgone Perseus;

nec minor haec species, totiens cui Iuppiter esset

Delia, taurus, olor, satyrus, draco, fulmen et aurum. 90

quare age, iungantur; nam census, forma genusque

conveniunt: nil hic dispar tua fixit arundo.

sed quid vota moror?' dixit currumque poposcit,

cui dederant crystallae iugum, quae frigore primo;

orbis adhuc teneri glacies ubi Caucason auget, 95
 strinxit Hyperboreis Tanaitica crusta pruinis
 naturam sumens gemmae, quia perdidit undae.
 perforat hanc fulvo formatus temo metallo;
 miserat hoc fluvijs, cuius sub gurgite Nymphae
 Mygdonium fovere Midam, qui pauper in auro 100
 ditavit versis Pactoli flumina votis.
 splendet perspicuo radios rota margine cingens
 Marmaricae de fauce ferae, dum belua curvis
 dentibus excussis gemit exarmarier ora;
 misit et hoc munus tepidas qui nudus Erythras, 105
 concolor Aethiopi vel crinem pinguis amomo,
 fluxus odoratis vexat venatibus Indus,
 illa tamen pasci suetos per Cypron olores
 vittata stringit myrto, quis cetera tensis
 lactea puniceo sinuantur colla corallo. 110
 Ergo iter aggressi: pendens rota sulcat inanem
 aera et in liquido non solvitur orbita tractu.
 hic triplex uno comitatur Gratia nexu,
 hic redolet patulo Fortunae Copia cornu,
 hic spargit calathis, sed flores Flora perennes, 115
 hic Cererem Siculam Farius comitatur Osiris,
 hic gravidos Pomona sinus pro tempore portat,
 hic Pallas madidis venit inter prela trapetis,

hic distincta latus maculosa nebride Thyias
 Indica Echionio Bromii rotat orgia thyrsos, 120
 hic et Sigeis specubus qui Dindyma ludit
 iam sectus recalet Corybas, cui gutture ravo
 ignem per bifores regemunt cava buxa cavernas.
 Sic ventum ad thalamos: tus, nardum, balsama, myrrhae
 hic sunt, hic Phoenix busti dat cinnama vivi, 125
 proxima quin etiam festorum afflata calore
 iam minus alget hiemps, speciemque tenentia vernam
 hoc dant vota loco, quod non dant tempora mundo.
 tum Paphie dextram iuvenis dextramque puellae
 complectens paucis cecinit sollemnia dictis, 130
 ne facerent vel verba moram: 'feliciter aevum
 ducite concordem; sint nati sintque nepotes;
 cernat et in proavo sibimet quod pronepos optet.'

CARMEN XII

AD V. C. CATVLLINVM.

Quid me, etsi valeam, parare carmen

Fescenninicolae iubes Diones

inter crinigeras situm catervas

et Germanica verba sustinentem,

laudantem tetrico subinde vultu 5

quod Burgundio cantat esculentus,

infundens acido comam butyro?

vis dicam tibi, quid poema frangat?

ex hoc barbaricis abacta plectris

spernit senipedem stilum Thalia, 10

ex quo septipedes videt patronos.

felices oculos tuos et aures

felicemque libet vocare nasum

cui non allia sordidaeque caepae

ructant mane novo decem apparatus, 15

quem non ut vetulum patris parentem

nutricisque virum die nec orto

tot tantique petunt simul gigantes,

quot vix Alcinoi culina ferret.

Sed iam Musa tacet tenetque habenas 20

paucis hendecasyllabis iocata,

ne quisquam satiram vel hos vocaret.

CARMEN XIII

AD IMPERATOREM MAIORIANVM.

Amphitryoniaden perhibet veneranda vetustas,

dum relevat terras, promeruisse polos.

sed licet in nuda torvus confregerit ulna

ille Cleonaeae guttura rauca ferae,

et quamquam ardenti gladio vix straverit hydram, 5

cum duplices pareret vulnere mors animas,

captivumque ferens silva ex Erymanthide monstrum

exarmata feri riserit ora suis,

collaque flammigenae disrumpens fumida furis

tandem directas iusserit ire boves, 10

taurus, cerva, Gigas, hospes, luctator, Amazon,

Thraex, canis, Hesperides sint monimenta viri,

nulla tamen fuso prior est Geryone pugna,

uni tergeminum cui tulit ille caput.

haec quondam Alcides; at tu Tirynthius alter, 15

sed princeps, magni maxima cura dei,

quem draco, cervus, aper paribus sensere sagittis,

cum dens, cum virus, cum fuga nil valuit,

Geryonen nos esse puta monstrumque tributum;

hinc capita, ut vivam, tu mihi tolle tria. 20

Has supplex famulus preces dicavit

responsum opperiens pium ac salubre.

ut reddas patriam simulque vitam
 Lugdunum exonerans suis ruinis,
 hoc te Sidonius tuus precatur: 25
 sic te Sidonio recocta fuco
 multos purpura vestiat per annos;
 sic lustris imperii perennis acto
 quinquennalia fascibus dicentur;
 sic ripae duplicis tumore fracto 30
 detonsus Vachalim bibat Sigamber.
 quod si contuleris tuo poetae,
 mandem perpetuis legenda fastis
 quaecumque egregiis geris triumphis.
 nam nunc Musa loquax tacet tributo, 35
 quae pro Virgilio Terentioque
 sextantes legit unciasque fisci,
 Marsyaeque timet manum ac rudentem,
 qui Phoebi ex odio vetustiore
 nunc suspendia vatibus minatur. 40

SIDONIUS POLEMIO SUO SALUTEM.

1. Dum post profectionem tuam, mi Polemi, frater amantissime, mecum granditer reputo, quatinus in votis tuis philosophi fescennina cantarem, obrepsit materia, qua decursa facile dinosci valet magis me doctrinae quam causae tuae habuisse rationem. omissa itaque epithalamii teneritudine per asperrimas philosophiae et salebrosissimas regiones stilum traxi; quarum talis ordo est, ut sine plurimis novis verbis, quae praefata pace reliquorum eloquentum specialiter tibi et Complatonice tuis nota sunt, nugae ipsae non valuerint expediri.

2. videris, utrum aures quorundam per imperitiam temere mentionem centri, proportionis, diastematum, climatum vel myrarum epithalamio conducibilem non putent. illud certe consulari viro vere Magno, quaestorio viro Domnulo, spectabili viro Leone ducibus audacter affirmo, musicam et astrologiam, quae sunt infra arithmetica consequentia membra philosophiae, nullatenus posse sine hisce nominibus indicari; quae si quispiam ut Graeca, sicut sunt, et peregrina verba contempserit, noverit sibi aut super huiusmodi artis mentione supersedendum aut nihil omnino se aut certe non ad assem Latiari lingua hinc posse disserere.

3. quod si aliquis secus atque assero rem se habere censuerit, do quidem absens obtrectatoribus manus; sed noverint sententiam meam discrepantia sentientis sine Marco Varrone, sine Sereno, non Septimio, sed Sammonico, sine Censorino, qui de die natali volumen illustre confecit, non posse damnari.

4. lecturus es hic etiam novum verbum, id est *essentiam*; sed scias hoc ipsum dixisse Ciceronem; nam *essentiam* nec non et *indoloriam* nominavit, addens: 'licet enim novis rebus nova nomina imponere'; et recte dixit. nam sicut ab eo quod est verbi gratia *sapere et intellegere sapientiam et intellegentiam* nominamus, regulariter et ab eo quod est *esse* *essentiam* non tacemus. igitur, quoniam tui amoris studio inductus homo Gallus scholae sophisticae intromisi materiam, vel te potissimum facti mei deprecatores requiro. illi Venus vel Amorum commenticia pigmenta tribuantur, cui defuerit sic posse laudari. vale.

PRAEFATIO EPITHALAMII POLEMIO ET ARANEOLAE DICTI.

Prosper conubio dies coruscat,
quem Clotho niveis benigna pensis,
albus quem picei lapillus Indi,
quem pacis simul arbor et iuventae
aeternumque virens oliva signet. 5
eia, Calliope, nitente palma
da sacri laticis loquacitatem,
quem fodit pede Pegasus volanti
cognato madidus iubam veneno.
non hic impietas, nec hanc puellam 10
donat mortibus ambitus procorum;
non hic Oenomai cruenta circo
audit pacta Pelops nec insequentem
pallens Hippomenes ad ima metae
tardat Schoenida ter cadente pomo; 15
non hic Herculeas videt palaestras
Aetola Calydon stupens ab arce,
cum cornu fluvii superbientis
Alcides premeret, subinde fessum
undoso refovens ab hoste pectus; 20
sed doctus iuvenis decensque virgo,
ortu culmina Galliae tenentes
iunguntur: cito, diva, necte chordas,

nec quod detonuit Camena maior,
nostram pauperiem silere cogas. 25
ad taedas Thetidis probante Phoebō
et Chiron cecinit minore plectro,
nec risit pia turba rusticantem,
quamvis saepe senex biformis illic
carmen rumperet hinniente cantu. 30

CARMEN XV

EPITHALAMIUM.

Forte procellosi remeans ex arce Caferei,
Phoebados Iliacae raptum satis ulta pudorem,
Pallas Erechtheo Xanthum mutabat Hymetto.
aurato micat aere caput, maiusque serenum
de terrore capit; posito nam fulmine necdum 5
Cinyphio Tritone truces hilaraverat artus.
Gorgo tenet pectus medium, factura videnti
et truncata moras; nitet insidiosa superbum
effigies vivitque anima pereunte venustas;
alta cerastarum spiris caput asperat atrum 10
congeries, torquet maculosa volumina mordax
crinis, et irati dant sibila taetra capilli.
squameus ad mediam thorax non pervenit alvum
post chalybem pendente peplo; tegit extima limbi
circite palla pedes, qui cum sub veste moventur, 15
crispato rigidae crepitant in syrmate rugae.
laevam parma tegit Flegraei plena tumultus:
hic rotat excussum vibrans in sidera Pindum
Enceladus, rabido fit missilis Ossa Typhoeo;
Porfyryon Pangaea rapit, Rhodopenque Adamastor 20
Strymonio cum fonte levat, veniensque superne
intorto calidum restinguit flumine fulmen;

hic Pallas Pallanta petit, cui Gorgone visa
 invenit solidum iam lancea tarda cadaver;
 hic Lemnon pro fratre Mimas contra aegida torquet 25
 impulsumque quatit iaculabilis insula caelum:
 plurimus hic Briareus populoso corpore pugnat,
 cognatam portans aciem, cui vertice ab uno
 cernas ramosis palmas fruticare lacertis.
 nec species solas monstris, dedit arte furorem 30
 Mulciber, atque ipsas timuit quas finxerat iras.
 hastam dextra tenet, nuper quam valle Aracynthi
 ipsa sibi posita Pallas protraxit oliva.
 hoc steterat genio, super ut vestigia divae
 labentes teneat Marathonica baca trapetas. 35
 Hic duo templa micant; quorum supereminet unus
 ut meritis, sic sede locus, qui continet alta
 scrutantes ratione viros, quid machina caeli,
 quid tellus, quid fossa maris, quid turbidus aer,
 quid noctis lucisque vice s, quid menstrua lunae 40
 incrementa parent, totidem cur damna sequantur.
 ilicet hic summi resident septem sapientes,
 innumerabilium primordia philosophorum:
 Thales Mileto genitus vadimonia damnat;
 Lindie tu Cleobule iubes, modus optimus ut sit; 45
 tu meditans totura decoras, Periandre, Corinthon;

Atticus inde Solon 'ne quid nimis' approbat unum:
 Prienaeae Bia, plures ais esse malignos;
 tu Mytilene satus cognoscere, Pittace, tempus,
 noscere sese ipsum, Chilon Spartane, docebas; 50
 asserit hic Samius post docta silentia lustris
 Pythagoras, solidum princeps quod musica mundum
 temperet et certis concentum reddat ab astris,
 signaque, zodiacus quae circulus axe supremo
 terna quater retinet, proprio non currere motu, 55
 aequis inter se spatiis tamen esse locata
 fixaque signifero pariter quoque cernua ferri,
 praecipuumque etiam septem vaga sidera cantum
 hinc dare, perfectus numerus quod uterque habeatur,
 hoc numero affirmans, hoc ordine cuncta rotari; 60
 falciferi Cronon ire senis per summa polorum,
 Martis contiguum medio Iove pergere sidus,
 post hos iam quarto se flectere tramite Solem,
 sic placidam Paphien servare diastema quintum,
 Arcadium sexto, Lunam sic orbe supremo 65
 ter denas tropico prope currere climate myras.
 si quos ergo chelys, si quos lyra, tibia si quos
 ediderint cum voce modos, exemplar ad istud
 ponderibus positus, quantum proportio suadet,
 intervalla sequi septeni sideris edit; 70

harmoniam dicens etiam, quod quattuor istis
 sic sedeant elementa modis, ut pondere magnis
 sit locus inferior; media tellure quod autem
 perfecte medium est, imum patet esse rotundi;
 hinc fieri, ut terram levior superemicet unda, 75
 altior his quoque sit qui purior eminet aer,
 omnia concludat caelum levitate suprema,
 pendeat et totum simul hoc ab origine centri.
 Thales hic etiam numeris perquirat et astris.
 defectum ut Phoebi nec non Lunaque laborem 80
 nuntiet antequam; sed rebus inutile ponit
 principium, dum credit aquis subsistere mundum.
 huius discipuli versa est sententia dicens
 principiis propriis semper res quasque creari,
 singula qui quosdam fontes decernit habere 85
 aeternum irriguos ac rerum semine plenos.
 hunc etiam sequitur, qui gignere cuncta putabat
 hunc aerem, pariterque deos sic autumat ortos.
 quartus Anaxagoras Thaletica dogmata servat,
 sed divinum animum sentit, qui fecerit orbem. 90
 iunior huic iunctus residet collega, sed idem
 materiam cunctis creaturis aera credens
 iudicat inde deum, faceret quo cuncta, tulisse.
 post hos Arcesilas divina mente paratam

conicit hanc molem, confectam partibus illis, 95

quas atomos vocat ipse leves. Socratica post hunc

secta micat, quae de naturae pondere migrans

ad mores hominum limandos transtulit usum.

hanc sectam perhibent summum excoluisse Platona,

sed triplici formasse modo, dum primus et unus 100

physica vel logico, logicum vel iungit ad ethos.

invenit hic princeps quid prima essentia distet

a summo sextoque bono, cum denique saxa

sint tantum penitusque nihil nisi esse probentur;

proxima succedant, quibus esse et vivere promptum est, 105

addere quis possis nil amplius, arbor et herba;

tertia sit pecorum, quorum esse et vivere motu

non caret et sensu; mortales quarta deinde

respiciat factura suos, quibus esse, moveri,

vivere cum sensu datur, et supereminet illud, 110

quod sapiunt veroque valent discernere falsum;

quinta creaturas superas substantia prodat,

quas quidam dixere deos, quia corpora sumant

contemplanda homini, paulo post ipsa relinquunt

inque suam redeant, si qua est tenuissima, formam; 115

sic fieri, ut pateat substantia summa creator,

sexta tamen supraque nihil sed cuncta sub ipso;

hoc in gymnasio Polemi Sapientia vitam

excolit adiunctamque suo fovet ipsa Platoni;
 obviet et quamquam totis Academia sectis 120
 atque neget verum, veris hunc laudibus ornat.
 Stoica post istos, sed concordantibus ipsis,
 Chrysippus Zenonque docent praecepta tenere.
 exclusi prope iam Cynici, sed limine restant;
 ast Epicureos eliminat undique virtus. 125
 At parte ex alia tetrino prima Minervae
 palla Iovis rutilat, cuius bis coctus aeno
 serica Sidonius fucabat stamina murex.
 ebria nec solum spirat conchyliis sandix;
 insertum nam fulgur habet, filoque rigenti 130
 ardebat gravidum de fragmine fulminis ostrum.
 hic viridis proprio Glaucus pendebat amictu;
 undabant hic arte sinus, fictoque tumore
 mersabat pandas tempestas texta carinas.
 Amphitryoniadi surgebat tertia vestis: 135
 parvulus hic gemino cinctus serpente novercae
 inscius arridet monstris ludumque putando
 insidias, dum nescit, amat vultuque dolentis
 extingui deflet, quos ipse interficit, angues.
 praeterea sparsis sunt haec subiecta figuris: 140
 sus, leo, cerva, gigans, taurus, iuga, Cerberus, hydra,
 hospes, Nessus, Eryx, volucres, Thrax, Cacus, Amazon,

grex, fluvius, Libs, poma, Lycus, virgo, polus, Oete.
 hoc opus, et si quid superest quod numina vestit,
 virgineae posuere manus. sed in agmine toto 145
 inter Cecropias Ephyreiadasque puellas
 Araneola micat; proprias conferre laborat
 ipsa Minerva manus calathisque evicta recedens
 cum tenet haec telas, vult haec plus tela tenere.
 hic igitur proavi trabeas imitata rigentes 150
 palmatam parat ipsa patri, qua consul et idem
 Agricola contingat avum doceatque nepotes
 non abavi solum, sed avi quoque iungere fasces.
 texuerat tamen et chlamydes, quibus ille magister
 per Tartesiacas conspectus splenduit urbes 155
 et quibus ingestae sub tempore praefecturae
 conspicuus sanctas reddit se praesule leges.
 attamen in trabea segmento luserat alto
 quod priscis illustre toris. Ithacesia primum
 fabula Dulichiique lares formantur et ipsam 160
 Penelopam tardas textit distexere telas.
 Taenaron hic frustra bis rapta coniuge pulsat
 Thrax fidibus, legem postquam temeravit Averni,
 et prodesse putans iterum non respicit umbram.
 hic vovet Alceste praelato coniuge vitam 165
 rumpere, quam cernas Parearum vellere in ipso

nondum pernetam fato praestante salutem.
 hic nox natarum Danai lucebat in auro,
 quinquaginta enses genitor quibus impius aptat
 et dat concordem discordia iussa furorem; 170
 solus Hypermestrae servatus munere Lynceus
 effugit; aspicias illam sibi parva paventem
 et pro dimisso tantum pallere marito.
 iamque Iovem in formas mutat, quibus ille tenere
 Mnemosynam, Europam, Semelen, Ledam, Cynosuram 175
 serpens, bos, fulmen, cygnus, Dictynna solebat,
 iamque opus in turrem Danaae pluviamque metalli
 ibat et hic alio stillabat Iuppiter auro,
 cum virgo aspiciens vidit Tritonida verso
 lumine doctisonas spectare libentius artes; 180
 commutat commota manus ac pollice docto
 pingere philosophi victricem Laida coepit,
 quae Cynici per menta feri rugosaque colla
 rupit odoratam redolenti forcipe barbam.
 subrisit Pallas castoque haec addidit ore: 185
 'non nostra ulterius ridebis dogmata, virgo
 philosopho nuptura meo; mage flammea sumens
 hoc mater sine texat opus. consurge, sophorum
 egregium Polemi decus, ac nunc Stoica tandem
 pone supercilia et Cynicos imitatus amantes 190

incipies iterum parvum mihi ferre Platona.'

haerentem tali compellat voce magister:

'perge libens, neu tu damnes fortasse iugari,

quod noster iubet ille senex, qui non piger hausit

numina contemplans Anyto pallente venenum.'

195

Dixerat; ille simul surgit vultuque modesto

tetrica nodosae commendat pallia clavae.

amborum tum diva comas viridantis olivae

pace ligat, nectit dextras ac foedera mandat,

Nymphidius quae cernat avus; probat Atropos omen

200

fulvaeque concordēs iunxerunt fila sorores.

CARMEN XVI

EUCCHARISTON AD FAUSTUM EPISCOPUM.

Phoebum et ter ternas decima cum Pallade Musas

Orpheaque et laticem simulatum fontis equini

Ogygiamque chelyn, quae saxa sequacia flectens

cantibus auritos erexit carmine muros,

sperne, fidis; magis ille veni nunc spiritus, oro, 5

pontificem dicture tuum, qui pectora priscae

intrasti Mariae, rapiens cum tympana siccus

Israel appensi per concava gurgitis iret

aggeribus vallatus aquae mediasque per undas

pulverulenta tuum clamaret turba triumphum; 10

quique manum Iudith ferientem colla Olofernīs

iuvisti, exciso iacuit cum gutture truncus

et fragilis valido latuit bene sexus in ictu;

expresso vel qui complens de vellere pelvem

inficiensque dehinc non tacto vellere terram 15

firmasti Gedeona, tubis inserte canoris

spiritus (et solo venit victoria cantu);

quique etiam adsumptum pecorosi de grege Iesse

afflasti regem, plaustro cum foederis arcam

imponens hostis nullo moderante bubulco 20

proderet obscaenum turgenti podice morbum;

quique trium quondam puerorum in fauce sonasti,

quos in Chaldaei positos fornace tyranni
 roscida combusto madefecit flamma camino;
 quique volubilibus spatiantem tractibus alvi 25
 complesti Ionam, resonant dum viscera monstri
 introrsum psallente cibo vel pondera ventris
 ieiuni plenique tamen vate intemerato
 ructat cruda fames, quem singultantibus extis
 esuriens vomuit suspenso belua morsu; 30
 quique duplex quondam venisti in pectus Helisei,
 Thesbiten cum forte senem iam flammeus axis
 tolleret et scissam linquens pro munere pellem
 hispidus ardentis auriga intraret habenas;
 quique etiam Heliam terris missure secundum 35
 Zachariae iusti linguam placate ligasti,
 dum faceret serum rugosa puerpera patrem,
 edita significans iusso reticere propheta,
 gratia cum fulsit, nosset se ut lex taciturnam;
 quique etiam nascens ex virgine semine nullo, 40
 ante ullum tempus deus atque in tempore Christus,
 ad corpus quantum spectat, tu te ipse creasti;
 qui visum caecis, gressum quoque reddere claudis,
 auditum surdis, mutis laxare loquelam
 suetus ad hoc etiam venisti, ut mortua membra 45
 lecto, sandapila, tumulo consurgere possint;

quique etiam poenas suscepta in carne tulisti,
 sustentans alapas, ludibria, verbera, vepres,
 sortem, vincla, crucem, clavos, fei, missile, acetum,
 postremo mortem, sed surrecturus, adisti, 50
 eripiens quicquid veteris migraverat hostis
 in ius per nostrum facinus, cum femina prima
 praeceptum solvens culpa nos perpete vinxit;
 (qui cum te interitu petiit nec repperit in te
 quod posset proprium convincere, perdidit omne, 55
 quod lapsu dedit Eva suo; chirographon illum,
 quo pervasus homo est, haec compensatio rupit.
 expers peccati pro peccatoribus amplum
 fis pretium veteremque novus vice faenoris Adam
 dum moreris de morte rapis. sic mortua mors est, 60
 sic sese insidiis, quas fecerat, ipsa fefellit.
 nam dum indiscrete petit insontemque reosque,
 egit, ut absolvi possent et crimine nexi);
 quique etiam iustos ad tempus surgere tecum
 iussisti cineres, cum tectis tempore longo 65
 irrupit festina salus infusaque raptim
 excussit tumulis solidatas vita favillas, –
 da Faustum laudare tuum, da solvere grates,
 quas et post debere iuvat. te, magne sacerdos,
 barbitus hic noster plectro licet impare cantat. 70

Haec igitur prima est vel causa vel actio laudum,
 quod mihi germani, dum lubrica volvitur aetas,
 servatus tecum domini per dona probatur
 nec fama titubante pudor; te respicit istud
 quantumcumque bonum; merces debebitur illi, 75
 ille tibi. sit laus, si labi noluit, eius;
 nam quod nec potuit, totum ad te iure redundat.
 praeterea quod me pridem Reios venientem,
 cum Procyon fureret, cum solis torridus ignis
 flexilibus rimis sitientes scriberet agros, 80
 hospite te nostros excepit protinus aestus
 pax, domus, umbra, latex, benedictio, mensa, cubile.
 omnibus attamen his sat praestat quod voluisti,
 ut sanctae matris sanctum quoque limen adirem.
 derigui, fateor, mihi conscius atque repente 85
 tinxit adorantem pavido reverentia vultum;
 nec secus intremui, quam si me forte Rebeckae
 Israel aut Samuel crinitus duceret Annae.
 quapropter te vel votis sine fine colentes
 affectum magnum per carmina parva fatemur. 90
 Seu te flammatae syrtes et inhospita tesqua
 seu caeno viridante palus seu nigra recessu
 incultum mage saxa tenent, ubi sole remoto
 concava longaevas asservant antra tenebras:

seu te praeruptis porrecta in rupibus Alpīs 95
 succinctos gelido libantem caespite somnos,
 anachoreta, tremit (quae quamquam frigora portet,
 conceptum Christi numquam domat illa calorem),
 qua nunc Helias, nunc te iubet ire Iohannes,
 nunc duo Macarii, nunc et Paphnutius heros, 100
 nunc Or, nunc Ammon, nunc Sarmata, nunc Hilarion,
 nunc vocat in tunica nudus te Antonius illa,
 quam fecit palmae foliis manus alma magistri;
 seu te Lirinus priscum complexa parentem est,
 qua tu iam fractus pro magna saepe quiete 105
 discipulis servire venis vixque otia somni,
 vix coctos capture cibos abstemius aevum
 ducis et insertis pingis ieiunia psalmis,
 fratribus insinuans, quantos illa insula plana
 miserit in caelum montes, quae sancta Caprasi 110
 vita senis iuvenisque Lupi, quae gratia patrem
 mansit Honoratum, fuerit quis Maximus ille,
 urbem tu cuius monachosque antistes et abbas
 bis successor agis, celebrans quoque laudibus illis
 Eucherii venientis iter, redeuntis Hilari; 115
 seu te commissus populus tenet et minor audet
 te medio tumidos maiorum temnere mores;
 seu tu sollicitus curas, qua languidus esca

quave peregrinus vivat, quid pascat et illum,
lubrica crura cui tenuat sub compede carcer; 120
seu mage funeribus mentem distractus humandis,
livida defuncti si pauperis ossa virescant,
infastiditum fers ipse ad busta cadaver;
seu te conspicuis gradibus venerabilis arae
contionaturum plebs sedula circumssistit, 125
expositae legis bibat auribus ut medicinam:
quicquid agis, quocumque loci es, semper mihi Faustus,
semper Honoratus, semper quoque Maximus esto.

AD V. C. OMMATIUM.

prima spiciferum proferat orbe caput,

adventu felix qui petit esse tuo.

Assyrius murex nec tibi sigma dabit;

argenti nigri pondera defodiam;

crustatum stringat tortilis ansa latus. 10

mensurae ut grandis suppleat ars pretium.

accipiet Galli rustica mensa tui.

quaeque Sarapiano palmite missa bibas.

quod posuit nostris ipse triumvir agris.

hic mihi qui patriam fecit amore tuo. 20

CARMEN XVIII

DE BALNEIS VILLAE SUAE.

Si quis Avitacum dignaris visere nostram,
non tibi displiceat: sic quod habes placeat.

aemula Baiano tolluntur culmina cono
parque cothurnato vertice fulget apex.

garrula Gauranis plus murmurat unda fluentis 5
contigui collis lapsa supercilio.

Lucrinum stagnum dives Campania nollet,
aequora si nostri cerneret illa lacus.

illud puniceis ornatur litus echinis,
piscibus in nostris, hospes, utrumque vides. 10

si libet et placido partiris gaudia corde,
quisquis ades, Baias tu facis hic animo.

CARMEN XIX

DE PISCINA.

Intrate argentes post balnea torrida fluctus,
ut solidet calidam frigore lymphæ cutem;
et licet hoc solo mergatis membra liquore,
per stagnum nostrum lumina vestra natant.

CARMEN XX

AD ECDICIUM SORORIUM SUUM.

Natalis noster Nonas instare Novembres

admonet: occurras non rogo, sed iubeo.

sit tecum coniunx, duo nunc properate; sed illud

post annum optamus tertius ut venias.

CARMEN XXI

DE PISCIBUS NOCTE CAPTIS.

Quattuor haec primum pisces nox insuit hamis;

inde duos tenui, tu quoque sume duos.

quos misi, sunt maiores; rectissimus ordo est;

namque animae nostrae portio maior eras.

CARMEN XXII

SIDONIUS PONTIO LEONTIO SUO SALUTEM.

1. Dum apud Narbonem quondam Martium dictum sed nuper factum moras necto, subiit animum quospiam secundum amorem tuum hexametros concinnare vel condere, quibus lectis oppido scires, etsi utrique nostrum disparatis aequo plusculum locis Lar familiaris incolitur, non idcirco tam nobis animum dissidere quam patriam.

2. habes igitur hic Dionysum inter triumphi Indici oblectamenta marcentem; habes et Phoebum, quem tibi iure poetico inquilinum factum constat ex numine, illum scilicet Phoebum Anthedii mei perfamiliarem, cuius collegio vir praefectus non modo musicos quosque, verum etiam geometras, arithmeticos et astrologos disserendi arte supervenit; si quidem nullum hoc exactius compertum habere censuerim, quid sidera zodiaci obliqua, quid planetarum vaga, quid exotici sparsa praevaleant.

3. nam ita his, ut sic dixerim, membris philosophiae claret, ut videatur mihi Iulianum Vertacum, Fullonium Saturninum, in libris matheseos peritissimos conditores, absque interprete ingenio tantum suffragante didicisse. nos vestigia doctrinae ipsius adorantes coram canoro cygno ravum anserem profitemur.

Quid te amplius moror? Burgum tuam, quo iure amicum decuit, meam feci, probe sciens vel materiam tibi esse placituram, etiamsi ex solido poema displiceat.

BURGUS PONTII LEONTII.

Bistonii stabulum regis, Busiridis aras,

Antiphatae mensas et Taurica regna Thoantis

atque Ithaci ingenio fraudatum luce Cyclopa

portantem frontis campo per concava montis

par prope transfossi tenebrosum luminis antrum,

5

hospes, adi, si quis Burgum taciturus adisti.

et licet in carmen non passim laxet habenas

Phoebus et hic totis non pandat carbasa fandi,

quisque tamen tantos non laudans ore penates

inspicis, inspiceris: resonat sine voce voluntas, 10
 nam tua te tacitum vivere silentia clamant.
 Ergo age, Pierias, Erato, mihi percutere chordas;
 responsent Satyri, digitumque pedemque moventes
 ludant et tremulo non rumpant cantica saltu.
 quicquid forte Dryas vel quicquid Hamadryas umquam 15
 conexis sibimet festum plausere Napaeis,
 dependant modo, Burge, tibi, vel Naidas istic,
 Nereidum chorus alme, doce, cum forte Garumna
 huc redeunte venis pontumque in flumine sulcas.
 pande igitur causas, Erato, laribusque sit ede 20
 quis genius; tantum non est sine praesule culmen.
 Forte sagittiferas Euan populatus Erythras
 vite capistratas cogeabat ad esseda tigres;
 intrabat duplicem qua temo racemifer arcum,
 marcidus ipse sedet curru, madet ardua cervix 25
 sudati de rore meri, caput aurea rumpunt
 cornua et indigenam iaculantur fulminis ignem
 (sumpserat hoc nascens primum, cum transiit olim
 in patrium de matre femur); fert tempus utrumque
 veris opes rutilosque ligat vindemia flores; 30
 cantharus et thyrsus dextra laevaue feruntur,
 nec tegit exertos, sed tangit palla lacertos;
 dulce natant oculi, quos si fors vertit in hostem,

attonitos, solum dum cernit, inebriat Indos.
 tum salebris saliens quotiens se concutit axis, 35
 passim deciduo perfunditur orbita musto.
 Bassaridas, Satyros, Panas Faunosque docebat
 ludere Silenus iam numine plenus alumno,
 sed comptus tamen ille caput; nam vertice nudo
 amissos sertis studet excusare capillos. 40
 corniger inde novi fit Ganges pompa triumph;
 cernuus inpexam faciem stetit ore madenti et
 arentes vitreis adiuvit fletibus undas;
 coniectas in vincla manus post terga revinxit
 pampinus; hic sensim captivo umore refusus 45
 sponte refrondescit per brachia roscida palmes.
 necnon et rapti coniunx ibi vincta mariti
 it croceas demissa genas vetitaque recondi
 lampade cum Solis radiis Aurora rubebat.
 adfuit hic etiam post perdita cinnama Phoenix, 50
 formidans mortem sibi non superesse secundam.
 succedit captiva cohors, quae fercula gazis
 fert onerata suis; ebur hic hebenusque vel aurum
 et niveae piceo raptae de pectore baccae
 gestantur; quicumque nihil sustentat, odoris 55
 mittitur in nexus; videas hic ipsa placere
 supplicia et virides violis halare catenas.

ultima nigrantes incedunt praeda elefanti;
 informis cui forma gregi: riget hispida dorso
 vix ferrum passura cutis; quippe improba cratem 60
 nativam nec tela forant, contracta vicissim
 tensaque terga feris crepitant usuque cavendi
 pellunt excussis impactum missile rugis.
 Iamque iter ad Thebas per magnum victor agebat
 aera et ad summas erexerat orgia nubes, 65
 cum videt Aonia venientem Delion arce.
 grypas et ipse tenet: vultus his laurea curvos
 fronde lupata ligant; hederis quoque circumplexis
 pendula lora virent; sensim fera subvolat ales
 aerias terraeque vias, ne forte citato 70
 alarum strepitu lignosas frangat habenas.
 aeternum nitet ipse genas; crevere corymbis
 tempora et auratum verrit coma concolor axem;
 laeva parte tenet vasta dulcedine raucam
 caelato Pythone lyram, pars dextra sagittas 75
 continet atque alio resonantes murmure nervos.
 ibant Pipliades pariter mediumque noveno
 circumsistentes umbrabant syrmate currum.
 pendet per teretes tripodas Epidaurius anguis
 diffusus sanctum per colla salubria virus. 80
 hic et crinisatas iungebat Pegasus alas,

portans doctiloquo facundum crure Creontem.

Vt sese iunxere chori, consurgit uterque

fratris in amplexus, sed paulo segnior Euan,

dum pudet instabiles, si surgat, prodere plantas. 85

tum Phoebus: 'quo pergis?' ait, 'num forte nocentes,

Bacche, petis Thebas? te cretus Echione nempe

abnegat esse deum. linque haec, rogo, moenia, linque,

et mecum mage flecte rotas. despexit Agaue

te colere et nosmet Niobe; riget inde superba, 90

vulnera tot patiens quot spectat vulnera ventris,

optantemque mori gravius elementia fixit;

parcere saepe malum est sensumque inferre dolori.

ipsa autem nato occiso Pentheia mater,

amplius ut furiat, numquid non sana futura est? 95

ergone Aonios colles habitare valemus,

cum patris extincti thalamis potietur adulter,

frater natorum, coniunx genetricis habendus,

vitricus ipse suus? cordi est si iungere gressum,

dicam qua pariter sedem tellure locemus. 100

Est locus irrigua qua rupe, Garumna rotate,

et tu qui simili festinus in aequora lapsu

exis curvata, Durani muscose, saburra,

iam pigrescentes sensim confunditis amnes.

currit in adversum hic pontus multoque recursu 105

flumina quas volvunt et spernit et expetit undas.
 at cum summotus lunaribus incrementis
 ipse Garumna suos in dorsa recolligit aestus,
 praecipiti fluctu raptim redit atque videtur
 in fontem iam non refluus sed defluus ire. 110
 tum recipit laticem quamvis minor ille minorem
 stagnanti de fratre suum, turgescit et ipse
 Oceano propriasque facit sibi litora ripas.
 hos inter fluvios, uni mage proximus undae, est
 aethera mons rumpens alta spectabilis arce, 115
 plus celsos habiturus eros vernamque senatum.
 quem generis princeps Paulinus Pontius olim,
 cum Latius patriae dominabitur, ambiet altis
 moenibus, et celsae transmittent aera turre;
 quarum culminibus sedeant commune micantes 120
 pompa vel auxilium; non illos machina muros,
 non aries, non alta strues vel proximus agger,
 non quae stridentes torquet catapulta molares,
 sed nec testudo nec vinea nec rota currens
 iam positis scalis umquam quassare valebunt. 125
 cernere iam videor quae sint tibi, Burge, futura
 (diceris sic); namque domus de flumine surgunt
 splendentesque sedent per propugnacula thermae.
 hic cum vexatur piceis aquilonibus aestus,

scrupeus asprata latrare crepidine pumex 130
 incipit; at fractis saliens e cautibus altum
 excutitur torrens ipsisque aspergine tectis
 impluit ac tollit nautas et saepe iocoso
 ludit naufragio; nam tempestate peracta
 destituit refluens missas in balnea classes. 135
 ipsa autem quantis, quibus aut sunt fulta columnis!
 cedat puniceo pretiosus livor in antro
 Synnados, et Nomadum qui portat eburnea saxa,
 collis et herbosis quae vernant marmora venis;
 candentem iam nolo Paron, iam nolo Caryston; 140
 vilior est rubro quae pendet purpura saxo.
 et ne posteritas dubitet, quis conditor extet,
 fixus in introitu lapis est; hic nomina signat
 auctorum; sed propter aqua, et vestigia pressa
 quae rapit et fuso detergit gurgite caenum. 145
 sectilibus paries tabulis crustatus ad aurea
 tecta venit, fulvo nimis abscondenda metallo;
 nam locuples fortuna domus non passa latere
 divitias prodit, cum sic sua culmina celat.
 haec post assurgit duplicemque supervenit aedem 150
 porticus ipsa duplex, duplici non cognita plaustro.
 quarum unam molli subductam vertice curvae
 obversis paulum respectant cornibus alae.

ipsa diem natum cernit sinuamine dextro,
 fronte videns medium, laevo visura cadentem. 155
 non perdit quicquam trino de cardine caeli
 et totum solem lunata per atria servat.
 sacra tridentiferi Iovis hic armenta profundo
 Pharnacis immergit genitor; percussa securi
 corpora cornipedum certasque rubescere plagas 160
 sanguineo de rore putes; stat vulneris horror
 verus, et occisis vivit pictura quadrigis.
 Ponticus hinc rector numerosis Cyzicon armis
 claudit; at hinc sociis consul Lucullus opem fert,
 compulsusque famis discrimina summa subire 165
 invidet obsessio miles Mithridaticus hosti.
 enatat hic pelagus Romani militis ardor
 et chartam madido transportat corpore siccam.
 desuper in longum porrectis horrea tectis
 crescunt atque amplis angustant fructibus aedes. 170
 huc veniet calidis quantum metit Africa terris,
 quantum vel Calaber, quantum colit Apulus acer,
 quanta Leontino turgescit messis acervo,
 quantum Mygdonio committunt Gargara sulco,
 quantum, quae tacitis Cererem venerata choreis, 175
 Attica Triptolemo civi condebat Eleusin,
 cum populis hominum glandem linquentibus olim

fulva fruge data iam saecula fulva perirent.
 porticus ad gelidos patet hinc aestiva triones;
 hinc calor innocuus thermis hiemalibus exit 180
 atque locum tempus mollit; quippe illa rigori
 pars est apta magis; nam quod fugit ora Leonis,
 inde Lycaoniae rabiem male sustinet Vrsae.
 arcis at in thermas longe venit altior amnis
 et cadit in montem patulisque canalibus actus 185
 circumfert clausum cava per divortia flumen.
 occiduum ad solem post horrea surgit opaca
 quae dominis hiberna domus: strepit hic bona flamma
 appositas depasta trabes; sinuata camino
 ardentis perit unda globi fractoque flagello 190
 spargit lentatum per culmina tota vaporem.
 continuata dehinc videas quae conditor ausus
 aemula Palladiis textrina educere templis.
 hac celsi quondam coniunx reverenda Leonti,
 qua non ulla magis nurus umquam Pontia gaudet 195
 illustris pro sorte viri, celebrabitur aede
 vel Syrias vacuasse colus vel serica fila
 per cannas torsisse leves vel stamme fulvo
 praegnantis fusi mollitum nesse metallum.
 parietibus post hinc rutilat quae machina iunctis 200
 fert recutitorum primordia Iudaeorum.

perpetuum pictura micat; nec tempore longo
 depretiata suas turpant pigmenta figuras.
 Flecteris ad laevam: te porticus accipit ampla
 directis curvata viis, ubi margine summo 205
 pendet et artatis stat saxea silva columnis.
 alta volubilibus patet hic cenatio valvis;
 fusilis euripus propter; cadit unda superne
 ante fores pendente lacu, venamque secuti
 undosa inveniunt nantes cenacula pisces. 210
 comminus erigitur vel prima vel extima turris;
 mos erit hic dominis hibernum sigma locare.
 huius conspicuo residens in culmine saepe
 dilectum nostris Musis simul atque capellis
 aspiciam montem; lauri spatior in istis 215
 frondibus, hic trepidam credam mihi credere Daphnen.
 iam si forte gradus geminam convertis ad Arcton,
 ut venias in templa dei, qui maximus ille est,
 deliciis redolent iunctis apotheca penusque;
 hic multus tu, frater, eris. 'iam divide sedem, 220
 cessurus mihi fonte meo, quem monte fluentem
 umbrat multicavus spatioso circite fornix.
 non eget hic cultu, dedit huic natura decorem.
 nil fictum placuisse placet, non pompa per artem
 ulla, resultanti non comet malleus ictu 225

saxa, nec exesum supplebunt marmora tofum.

hic fons Castaliae nobis vice sufficit undae.

cetera dives habe; colles tua iura tremiscant;

captivos hic solve tuos, et per iuga Burgi

laeta relaxatae fiant vineta catenae.'

230

Confirmat vocem iamiam prope sobrius istam

Silenus, pariterque chori cecinere faventes:

'Nysa, vale Bromio, Phoebo Parnase bivertex.

non istum Naxus, non istum Cirrha requirat,

sed mage perpetuo Burgus placitura petatur.'

235

5. Ecce, quotiens tibi libuerit pateris capacioribus hilarare convivium, misi quod inter scyphos et amystidas tuas legas. subveneris verecundiae meae, si in sobrias aures ista non venerint; nec iniuria hoc ac secus atque aequum est flagito, quando quidem Baccho meo iudicium decemvirale passuro tempestivius quam convenit tribunal erigitur.

6. si quis autem carmen prolixius eatenus duxerit esse culpandum, quod epigrammatis excesserit paucitatem, istum liquido patet neque balneas Etrusci neque Herculem Surrentinum neque comas Flavii Earini neque Tibur Vopisci neque omnino quicquam de Papinii nostri silvulis lectitasse; quas omnes descriptiones vir ille praeiudicatissimus non distichorum aut tetrastichorum stringit angustiis, sed potius, ut lyricus Flaccus in artis poeticae volumine praecipit, multis isdemque purpureis locorum communium pannis semel inchoatas materias decenter extendit. haec me ad defensionis exemplum posuisse sufficiat, ne haec ipsa longitudinis deprecatio longa videatur. vale.

CARMEN XXIII

AD CONSENTIUM.

Cum iam pro meritis tuis pararem,
Consenti. columnen decusque morum,
vestrae laudibus hospitalitatis
cantum impendere pauperis cicutae,
ultro in carmina tu tubam recludens 5
converso ordine versibus citasti
suetum ludere sic magis sodalem.
paret Musa tibi, sed impudentem
multo cautius hinc stilum movebit;
nam cum carmina postules diserte, 10
suades scribere, sed facis tacere.
nuper quadrupedante cum citato
ires Phocida Sestiasque Baias,
illustres titulisque proeliisque
urbes per duo consulum trophaea, 15
(nam Martem tulit ista Iulianum
et Bruto duce nauticum furorem,
ast haec Teutonicas cruenta pugnas,
erectum et Marium cadente Cimbro)
misisti mihi multiplex poema, 20
doctum, nobile, forte, delicatum.
ibant hexametri superbientes

et vestigia iuncta, sed minora,
per quinos elegi pedes ferebant;
misisti et, triplicis metrum trochaei 25
spondeo comitante dactyloque,
dulces hendecasyllabos, tuumque
blando faenore Sollium ligasti.
usuram petimurque reddimusque;
nam quod carmine pro tuo rependo, 30
hoc centesima laudium tuarum est.
Quid primum venerer colamque pro te?
ni fallor, patriam patremque iuxta;
qui quamquam sibi vindicare summum
possit iure locum, tamen necesse est 35
illam vincere, quae parit parentes.
salve, Narbo potens salubritate,
urbe et rure simul bonus videri,
muris, civibus, ambitu, tabernis,
portis, porticibus, foro, theatro, 40
delubris, capitoliiis, monetis,
thermis, arcubus, horreis, macellis,
pratis, fontibus, insulis, salinis,
stagnis, flumine, merce, ponte, ponto;
unus qui venerere iure divos 45
Lenaenum, Cererem, Palem, Minervam

spicis, palmite, pascuis, trapetis.
 solis fise viris nec expetito
 naturae auxilio procul relictis
 promens montibus altius cacumen, 50
 non te fossa patens nec hispidarum
 obiectu sudium coronat agger;
 non tu marmora, bratteam vitrumque,
 non testudinis Indicae nitorem,
 non si quas eboris trabes refractis 55
 rostris Marmarici dedere barri,
 figis moenibus aureasque portas
 exornas asaroticis lapillis;
 sed per semirutas superbus arces,
 ostendens veteris decus duelli, 60
 quassatos geris ictibus molares,
 laudandis pretiosior ruinis.
 sint urbes aliae situ minaces,
 quas vires humiles per alta condunt,
 et per praecipites locata cristas 65
 numquam moenia caesa gloriantur:
 tu pulsate places fidemque fortem
 oppugnatio passa publicavit,
 Hinc te Martius ille rector atque
 magno patre prior, decus Getarum, 70

Romanae columnen salusque gentis,
 Theudericus amat sibi que fidum
 adversos probat ante per tumultus.
 sed non hinc videare forte turpis,
 quod te machina crebra perforavit; 75
 namque in corpore fortium virorum
 laus est amplior amplior cicatrix.
 in castris Marathoniis merentem
 vulnus non habuisse grande probrum est:
 inter Publicolas manu feroces 80
 trunco Mucius eminet lacerto;
 vallum Caesaris opprimente Magno
 inter tot facies ab hoste tutas
 luscus Scaeva fuit magis decorus.
 laus est ardua dura sustinere; 85
 ignavis, timidis et improbatis
 multum fingitur otiosa virtus.
 Quid quod Caesaribus ferax creandis,
 felix prole virum, simul dedisti
 natos cum genitore principantes? 90
 nam quis Persidis expeditionem
 aut victricia castra praeteribit
 Cari principis et perambulatum
 Romanis legionibus Niphaten,

tum cum fulmine captus imperator	95
vitam fulminibus parem peregit?	
His tu civibus, urbe, rure pollens	
Consenti mihi gignis alme patrem,	
illum cui nitidi sales rigorque	
Romanus fuit Attico in lepore.	100
hunc Miletius et Thales stupere	
auditum potuit simulque Lindi est	
notus qui Cleobulus inter arces,	
et tu, qui, Periandre, de Corintho es,	
et tu, quem dederat, Bias, Priene,	105
et tu, Pittace, Lesbius sophistes,	
et tu, qui tetricis potens Athenis	
vincis Socraticas, Solon, palaestras,	
et tu, Tyndareis satus Therapnis,	
Chilon, legifero prior Lycurgo.	110
non hic, si voluit vacante cura	
quis sit sideribus notare cursus,	
diversas Arato vias cucurrit;	
non hunc, cum geometricas ad artes	
mentem composuit, sequi valebat	115
Euclides spatium sciens Olympi;	
non hunc, si voluit rotare rhythmos,	
quicquam proposito virum morari	

Chrysippus potuisset ex acervo.

hic cum Amphioniae studebat arti 120

plectro, pollice, voce tibiaque,

Thrax vates, deus Arcas atque Phoebus

omni carmine post erant et ipsas

Musas non ita musicas putares.

hic si syrmate cultus et cothurno 125

intrasset semel Atticum theatrum,

cessissent Sophocles et Euripides;

aut si pulpita personare socco

comoedus voluisset, huic levato

palmam tu digito dares, Menander. 130

hic cum senipedem stilum polibat

Zmyrnaeae cute doctus officinae

aut cum se historiae dabat severae,

primos vix poterant locos tueri

torrens Herodotus, tonans Homerus. 135

non isto potior fuisset, olim

qui Pandioniam movebat arte

orator caveam tumultuosus,

seu luscum raperetur in Philippum,

causam seu Ctesiphontis actitaret, 140

vir semper popularitate crescens

et iuste residens in arce fandi,

qui fabro genitore procreatus
 oris maluit expolire limam.
 quid vos eloqui canam Latini, 145
 Arpinas, Patavine, Mantuane,
 et te, comica qui doces, Terenti,
 et te, tempore qui satus severo
 Graios, Flaute, sales lepore transis,
 et te multimoda satis verendum 150
 scriptorum numerositate, Varro,
 et te, qui brevitatem, Crispe, polles,
 et qui pro ingenio fluente nulli,
 Corneli Tacite, es tacendus ori,
 et te Massiliensium per hortos 155
 sacri stipitis, Arbiter, colonum
 Hellespontiaci parem Priapo,
 et te carmina per libidinosam
 notum, Naso tener, Tomosque missum,
 quondam Caesareae nimis puellae 160
 ficto nomine subditum Corinnae?
 quid celsos Senecas loquar vel illum
 quem dat Bilbilis alta Martialem,
 terrarum indigenas Hibericarum?
 quid quos duplicibus iugata taedis 165
 Argentaria pallidat poetas?

quid multos varii stili retexam?
 arguti, teneri, graves, dicaces,
 si Consentius affuit, latebant.
 Huic summi ingenii viro simulque 170
 summae nobilitatis atque formae
 iuncta est femina, quae domum ad mariti
 prisci insignia transferens Iovini
 implevit trabeis larem sophistae.
 sic intra proprios tibi penates, 175
 Consenti, patriae decus superbum,
 fastis vivit avus paterque libris.
 Haec per stemmata te satis potentem,
 morum culmine sed potentiolem,
 non possim merita sonare laude, 180
 nec si me Odrysio canens in antro,
 qua late trepidantibus fluentis
 cautes per Ciconum resultat Hebrus,
 princeps instituisset ille vatum,
 cum dulces animata saxa chordae 185
 ferrent per Rhodopen trahente cantu
 et versa vice fontibus ligatis
 terras currere cogere anhelas,
 nec non Hismara solibus paterent
 aurita chelyn expetente silva 190

et nulli resolubiles calori
 curvata ruerent nives ab Ossa,
 stantem aut Strymona Bistones viderent,
 cum carmen rapidus latex sitiret;
 nec si Peliaco datus bimembri 195
 ad Centaurica plectra constitissem,
 hinnitum duplicis timens magistri;
 nec si me docuisset ille fari,
 iussus pascere qui gregem est clientis
 Amphrysi ad fluvium deus bubulcus, 200
 quod ferrugineos Cyclopas arcu
 stravit sub Liparensibus caminis
 vibrans plus grave fulmen in sagitta.
 Iam primo tenero calentem ab ortu
 excepere sinu novem sorores, 205
 et te de genetrice vagientem
 tinxerunt vitreae vado Hippocrenes:
 tunc, hac mersus aqua, loquacis undae
 pro fluctu mage litteras bibisti.
 hinc tu iam puer aptior magistro, 210
 quicquid rhetoricae institutionis,
 quicquid grammaticalis aut palaestrae est,
 sicut iam tener hauseras, vorasti.
 et iam te aula tulit piusque princeps

inter conspicuos statim locavit, 215
 consistoria quos habent, tribunos;
 iamque et purpureus in arce regni
 praeesse officiis tuis solebat,
 mores nobilitate quod merebant:
 tantum culminis et decus stupendum 220
 scripti annalibus indicant honores.
 Hinc tu militiam secutus amplam,
 castrensem licet ampliare censum
 per suffragia iusta debuisses,
 sollemnis tamen abstinens lucelli 225
 fama plus locuples domum redisti
 solum, quod dederas, tuum putando.
 tum si forte fuit quod imperator
 Eoas soceri venire in aures
 fido interprete vellet et perito, 230
 te commercia duplicis loquela
 doctum solvere protinus legebat.
 o, sodes, quotiens tibi loquenti
 Byzantina sophos dedere regna,
 et te seu Latiariter sonantem 235
 tamquam Romulea solum Subura,
 seu linguae Argolicae rotunditate
 undantem Marathone ceu creatum

plaudentes stupuere Bosphorani
 mirati minus Atticos alumnos? 240
 hinc si foedera solverentur orbis,
 pacem te medio darent feroces
 Chunus, Sauromates, Getes, Gelonus;
 tu Tuncrum et Vachalim, Visurgin, Albin,
 Francorum et penitissimas paludes 245
 intrares venerantibus Sigambris
 solis moribus inter arma tutus,
 tu Maeotida Caspiasque portas,
 tu fluxis equitata Bactra Parthis
 constans intrepidusque sic adires, 250
 ut fastu posito tumentis aulae
 qui supra satrapas sedet tyrannus
 ructans semideum propinquitates
 lunatum tibi flecteret tiaram.
 tu, si publica fata non vetarent, 255
 ut Byrsam peteres vel Africanae
 telluris Tanaiticum rebellem,
 confestim posito furore Martis
 post piratica damna destinaret
 plenas mercibus institor carinas, 260
 et per te bene pace restituta
 non ultra mihi bella navigarent.

Iam si seria forte terminantem
 te spectacula ceperant theatri,
 pallebat chorus omnis histrionum, 265
 tamquam si Arcitenens novemque Musae
 propter pulpita iudices sederent.
 coram te Caramallus aut Phabaton
 clausis faucibus et loquente gestu
 nutu, crure, genu, manu, rotatu 270
 toto in schemate vel semel latebit,
 sive Aeetias et suus Iason
 inducuntur ibi ferusque Phasis,
 qui iactos super arva Colcha dentes
 expavit, fruticante cum duello 275
 spicis spicula mixta fluctuarent;
 sive prandia quis refert Thyestae
 seu vestros, Philomela torva, planctus,
 discerptum aut puerum cibumque factum
 iamiam coniugis innocentioris; 280
 seu raptus Tyrios Iovemque taurum
 spreto fulmine fronte plus timendum;
 seu turris Danaae refertur illic,
 cum multum pluvio rigata censu est,
 dans plus aurea furta quam metalla; 285
 seu Ledam quis agit Phrygemque ephebum

aptans ad cyathos facit Tonanti
 suco nectaris esse dulciorem:
 seu Martem simulat modo in catenas
 missum Lemniacas, modo aut repulso 290
 formam imponit apri caputque saetis
 et tergum asperat hispidisque malis
 leve incurvat ebur, vel ille fingit
 hirtam dorsa feram repanda tela
 attritu assiduo cacuminantem; 295
 seu Perseia virgo vindicata
 illic luditur harpe coniugali;
 seu quod carminis atque fabularum
 clausa ad Pergama dat bilustre bellum.
 quid dicam citharistrias, choraulas, 300
 mimos, schoenobatas, gelasianos,
 cannas, plectra, iocos, palen, rudentem
 coram te trepidanter explicare?
 nam circensibus ipse quanta ludis
 victor gesseris intonante Roma, 305
 laetam par fuit exarare Musam.
 Ianus forte suas bifrons Kalendas
 anni tempora circinante Phoebos
 sumendas referebat ad curules.
 mos est Caesaris hic die bis uno 310

(privatos vocitant) parare ludos.
 tunc coetus iuvenum sed aulicorum
 Elei simulacra torva campi
 exercet spatiantibus quadrigis.
 et iam te urna petit cietque raucae 315
 acclamatio sibilans coronae;
 tum qua est ianua consulumque sedes,
 ambit quam paries utrimque senis
 cryptis carceribusque fornicatus,
 uno e quattuor axe forte lecto 320
 curvas ingrederis premens habenas.
 id collega tuus simulque vobis
 pars adversa facit; micant colores,
 albus vel venetus, virens rubensque,
 vestra insignia. continent ministri 325
 ora et lora manus iubasque tortas
 cogunt flexilibus latere nodis
 hortanturque obiter, iuvantque blandis
 ultro plausibus et voluptuosum
 dictant quadrupedantibus furorem. 330
 illi ad claustra fremunt repagulisque
 incumbunt simul ac per obseratas
 transfumant tabulas et ante cursum
 campus flatibus occupatur absens.

impellunt, trepidant, trahunt, repugnant, 335
 ardescunt, saliunt, timent, timentur,
 nec gressum cohibent, sed inquieto
 duratum pede stipitem flagellant.
 tandem murmure bucinæ strepentis
 suspensas tubicen vocans quadrigas 340
 effundit celeres in arva currus;
 non sic fulminis impetus trisulci,
 non pulsa Scythico sagitta nervo,
 non sulcus rapide cadentis astri,
 non fundis Balearibus rotata 345
 umquam sic liquidos poli meatus
 rupit plumbea glandium procella.
 cedit terra rotis et orbitarum
 moto pulvere sordidatur aer;
 instant verberibus simul regentes, 350
 iamque et pectora prona de covinno
 extensi rapiuntur et iugales
 trans armos feriunt vacante tergo,
 nec cernas cito cernuos magistros
 temones mage sufferant an axes. 355
 iam vos ex oculis velut volantes
 consumpto spatio patentiore
 campus clauserat artus arte factus,

per quem longam, humilem duplamque muro

Euripus sibi machinam tetendit. 360

ut meta ulterior remisit omnes,

fit collega tuus prior duobus,

qui te transierant; ita ipse quartus

gyri condicione tum fuisti.

curae est id mediis, ut ille primus 365

pressus dexteriore concitatu,

partem si patefecerit sinistram

totas ad podium ferens habenas,

curru praetereatur intus acto.

tu conamine duplicatus ipso 370

stringis quadriiugos et arte summa

in gyrum bene septimum reservas;

instabant alii manu atque voce,

passim et deciduis in arva guttis

rectorum alipedumque sudor ibat. 375

raucus corda ferit fragor faventum

atque ipsis pariter viris equisque

fit cursu calor et timore frigus.

itur sic semel, itur et secundo,

est sic tertius atque quartus orbis; 380

quinto circite non valens sequentum

pondus ferre prior retorquet axem,

quod velocibus imperans quadrigis
 exhaustos sibi senserat iugales;
 iam sexto reditu perexplicato 385
 iamque et praemia flagitante vulgo
 pars contraria nil timens tuam vim
 securas prior orbitas terebat,
 tensis cum subito sinu lupatis,
 tensis pectoribus, pede ante fixo, 390
 quantum auriga suos solebat ille
 raptans Oenomaum tremante Pisa,
 tantum tu rapidos teris iugales.
 hic compendia flexuosa metae
 unus dum premit, incitatus a te 395
 elatas semel impetu quadrigas
 iuncto non valuit plicare gyro,
 quem tu, quod sine lege praeteriret,
 transisti remanens, ab arte restans.
 alter dum popularitate gaudet, 400
 dexter sub cuneis nimis cucurrit.
 hunc, dum obliquat iter diuque lentus
 sero cornipedes citat flagello,
 tortum tramite transis ipse recto.
 hic te incautius assecutus hostis 405
 sperans anticipasse iam priorem

transversum venit impudens in axem;
incurvantur equi, proterva crurum
intrat turba rotas quaterque terni
artantur radii, repleta donec 410
intervalla crepent volubilisque
frangat margo pedes; ibi ipse quintus
curru praecipitatus obruente
montem multiplici facit ruina,
turpans prociduam cruore frontem. 415
miscet cuncta fragor resuscitatus,
quantum non cyparissifer Lycaeus,
quantum non nemorosa tollit Ossa
crebras inrequieta per procellas,
quantum nec reboant volutae ab austro 420
Doris Trinacris aut, voraginoso
quae vallat sale Bosphorum, Propontis.
hic mox praecipit aequus imperator
palmis serica, torquibus coronas
coniungi et meritum remunerari, 425
victis ire iubens satis pudendis
villis versicoloribus tapetas.
Iam vero iuvenalibus peractis
quem te praeberis sequente in aevo
intra aulam soceri mei expetitus 430

curam cum moderatus es Palati,
 chartis posterioribus loquemur,
 si plus temporibus vacat futuris;
 nunc quam diximus hospitalitatem
 paucis personet obsequens Thalia. 435
 O dulcis domus, o pii penates,
 quos (res difficilis sibi que discors)
 libertas simul excolit pudorque!
 o convivia, fabulae, libelli,
 risus, serietas, dicacitates, 440
 occursus, comitatus unus idem,
 seu delubra dei colenda nobis,
 tecta illustria seu videnda Livi, 445
 sive ad pontificem gradus ferendi, 443
 sive ad culmina Marcii Myronis,
 sive ad doctiloqui Leonis aedes 446
 (quo bis sex tabulas docente iuris
 ultro Claudius Appius lateret
 claro obscurior in decemviratu;
 at si dicat epos metrumque rhythmis 450
 flectat commaticis tonante plectro,
 mordacem faciat silere Flaccum,
 quamvis post satiras lyramque tendat
 ille ad Pindaricum volare cygnum);

seu nos, Magne, tuus favor tenebat, 455
 multis praedite dotibus virorum,
 forma, nobilitate, mente, censu;
 (cuius si varios eam per actus,
 centum et ferrea lasset ora laude,
 constans, ingeniosus efficaxque, 460
 prudens arbiter, optimus propinquus,
 nil fraudans genii sibi vel ulli
 personas, loca, tempus intuendo);
 seu nos atria vestra continebant,
 Marcelline meus, perite legum 465
 (qui, verax nimis et nimis severus,
 asper crederis esse nescienti;
 at si te bene quispiam probavit,
 noscit quod velit ipse iudicare;
 nam numquam metuis loqui quod aequum est, 470
 si te Sulla premat ferusque Carbo,
 si tristes Marii trucesque Cinnae,
 et si forte tuum caput latusque
 circumstent gladii triumvirales);
 seu nos Limpidii lares habebant, 475
 civis magnifici virique summi,
 fraternam bene regulam sequentis;
 seu nos eximii simul tenebat

nectens officiositas Marini,
 cuius sedulitas sodalitasque 480
 aeterna mihi laude sunt colendae;
 seu quoscumque alios videre fratres
 cordi utrique fuit, quibus vacasse
 laudandam reor occupationem;
 horum nomina cum referre versu 485
 affectus cupiat, metrum recusat.
 Hinc nos ad propriam domum vocabas,
 cum mane exierat novum et calescens
 horam sol dabat alteram secundam.
 hic promens teretes pilas trochosque, 490
 hic talos crepitantibus fritillis
 nos ad verbera tractuum struentes,
 tamquam Naupliades, repertor artis,
 gaudebas hilarem ciere rixam.
 hinc ad balnea, non Neroniana 495
 nec quae Agrippa dedit vel ille cuius
 bustum Dalmaticae vident Salonae,
 ad thermas tamen ire, sed libebat
 privato bene praebitas pudori.
 post quas nos tua pocula et tuarum 500
 Musarum medius torus tenebat,
 quales nec statuas imaginesque

aere aut marmoribus coloribusque
Mentor, Praxiteles, Scopas dederunt,
quantas nec Polycletus ipse finxit 505
nec fit Fidiaco figura caelo.
Sed iam te veniam loquacitati
quingenti hendecasyllabi precantur.
tantum, etsi placeat, poema longum est.
iam iam sufficit, ipse et impeditis 510
multum in carmine perlegens amicum,
dormitantibus otiosiore.

CARMEN XXIV

PROPEMPTICON AD LIBELLUM.

Egressus foribus meis, libelle,
hanc servare viam, precor, memento,
quae nostros bene ducit ad sodales,
quorum nomina sedulus notavi;
antiquus tibi nec teratur agger, 5
cuius per spatium satis vetustis
nomen Caesareum viret columnis;
sed sensim gradere, et moras habendo
affectum celerem moves amicis.
Ac primum Domiti larem severi 10
intrabis trepidantibus Camenis:
tam censorius haud fuit vel ille,
quem risisse semel ferunt in aevo;
sed gaudere potes rigore docto:
hic si te probat, omnibus placebis. 15
hinc te suscipiet benigna Brivas,
sancti quae fovet ossa Iuliani,
quae dum mortua mortuis putantur,
vivens e tumulo micat potestas.
hinc iam dexteriora carpis arva 20
emensusque iugum die sub uno
flavum crastinus aspicias Triobrem;

tum terram Gabalum satis nivosam
 et, quantum indigenae volunt putari,
 sublimem in puteo videbis urbem. 25
 hinc te temporis ad mei Laconas
 Iustinum rapies suumque fratrem,
 quorum notus amor per orbis ora
 calcat Pirithoumque Theseumque
 et fidum rabidi sodalem Orestae. 30
 horum cum fueris sinu receptus,
 ibis Trevidon et calumniosis
 vicinum nimis, heu, iugum Rutenis.
 hic docti invenies patrem Tonanti,
 rectorem columnenque Galliarum, 35
 prisci Ferreolum parem Syagri,
 coniunx Papianilla quem pudico
 curas participans iuvat labore,
 qualis nec Tanaquil fuit nec illa,
 quam tu, Tricipitine, procreasti, 40
 qualis nec Phrygiae dicata Vestae
 quae contra satis Albulam tumentem
 duxit virgineo ratem capillo.
 hinc te Laesora, Caucason Scytharum
 vincens, aspiciet citusque Tarnis, 45
 limosum et solido sapore pressum

piscem perspicua gerens in unda.
 hic Zeti et Calais tibi adde pennas
 nimbosumque iugum fugax caveto:
 namque est assiduae ferax procellae; 50
 sed quamvis rapido ferare cursu,
 lassum te Voroangus obtinebit.
 nostrum hic invenies Apollinarem,
 seu contra rabidi leonis aestus
 vestit frigore marmorum penates, 55
 sive hortis spatiat in repostis,
 quales mellifera virent in Hybla,
 quales Corycium senem beantes
 fuscabat picei latex Galaesi;
 sive inter violas, thymum, ligustrum, 60
 serpyllum, casiam, crocum atque caltam,
 narcissos hyaeinthinosque flores
 spernit quam pretii petitor ampli
 glaebam turifer advehit Sabaeus;
 seu ficto potius specu quiescit 65
 collis margine, qua nemus reflexum
 nativam dare porticum laborans
 non lucum arboribus facit, sed antrum.
 quis pomaria prisca regis Indi
 hic nunc comparet aureasque vites 70

electro viridante pampinatas,
cum Porus posuit crepante gaza
fulvo ex palmite vineam metalli
gemmarum fluitantibus racemis?
Hinc tu Cottion ibis atque Avito 75
nostro dicis 'ave ' ; dehinc 'valetó'.
debes obsequium viro perenne.
nam, dent hinc veniam mei propinqui,
non nobis prior est parens amico.
hinc te iam Fidulus, decus bonorum 80
et nec Tetradio satis secundus
morum dotibus aut tenore recti,
sancta suscipit hospitalitate.
exin tende gradum Tribusque Villis
Thaumastum expete, quemlibet duorum: 85
quorum iunior est mihi sodalis
et collega simul graduque frater;
quod si fors senior tibi invenitur,
hunc pronus prope patrum saluta.
hinc ad consulis ampla tecta Magni 90
Felicemque tuum veni, libelle;
et te bybliothea qua paterna est,
qualis nec tetrici fuit Filagri,
admitti faciet Probus probatum;

hic saepe Eulaliae meae legeris, 95
cuius Cecropiae pares Minervae
mores et rigidi senes et ipse
quondam purpureus socer timebant.
Sed iam sufficit: ecce linque portum;
ne te pondere plus premam saburrae, 100
his in versibus ancoram levato.

Contents

CARMEN I.....	1
CARMEN II.....	3
CARMEN III.....	26
CARMEN IV.....	27
CARMEN V.....	28
CARMEN VI.....	54
CARMEN VII.....	56
CARMEN VIII.....	82
CARMEN IX.....	83
CARMEN X.....	98
CARMEN XI.....	99
CARMEN XII.....	105
CARMEN XIII.....	106
CARMEN XIV.....	108
CARMEN XV.....	111
CARMEN XVI.....	120
CARMEN XVII.....	126
CARMEN XVIII.....	127
CARMEN XIX.....	128
CARMEN XX.....	129
CARMEN XXI.....	130
CARMEN XXII.....	131
CARMEN XXIII.....	142
CARMEN XXIV.....	164